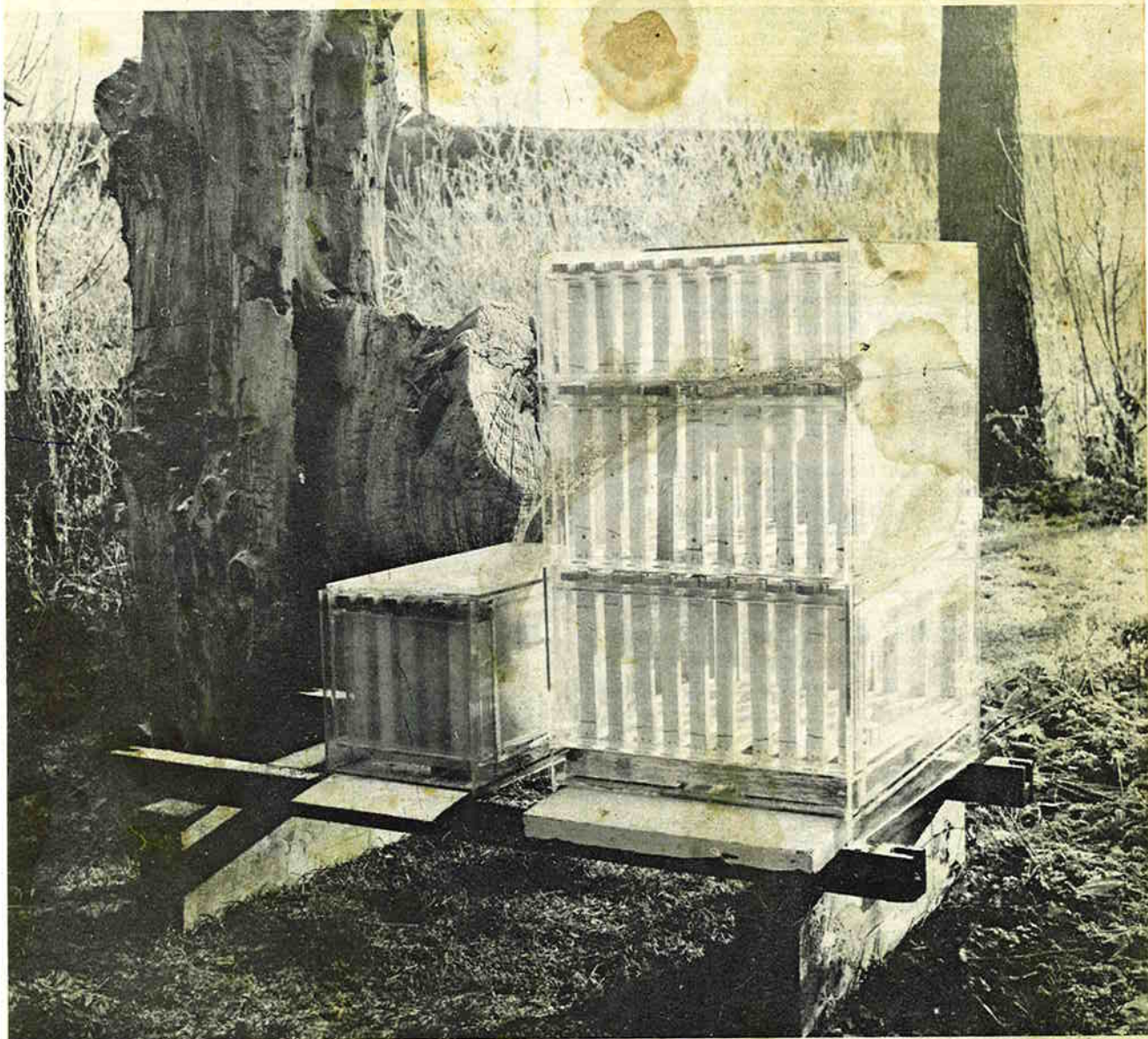

BEVORDERING DER BUEN
VER. TOT
IN NEDERLAND

bijenteelt.

Maandschrift voor de Bijenteelt

Versijnt maandelijks - Jaargang 81 - No. 3 maart 1979

Officieel orgaan van de Vereniging tot bevordering der Bijenteelt in Nederland

SPEURBIJTJES

Tarief: tot 20 woorden f 6,50, elk woord meer 35 cent. Bij vooruitbetaling te voldoen op giro-nummer 823276 van de Ver. tot Bevordering der Bijenteelt te Wageningen. Bij 11 keer plaatsen 10% korting. Inzendtermijn voor de 10e van de maand voorafgaande aan de maand van plaatsing. De redactie aanvaardt geen verantwoordelijkheid voor de inhoud.

Beginnend imker vraagt bijenvolken te koop, liefst carnica in kasten of op ramen. Aanbiedingen aan Mevr. M. v.d. Zee-Willems, 01677-522.

TE KOOP: mooie 10-raams bijenkasten, billijke prijs. J. Jonge, v.d. Duin v. Maasdamstr. 15, Hoogeveen, tel. 05280-63637.

TER OVERNAME GEVRAAGD: "Verzameling van den inhoud der jaargangen 1898-1929 van het Maandschrift" eventueel ruilen tegen complete jaargangen vanaf 1900. Tevens gevraagd incomplete jaargangen ter completering, oude imkers-materialen, foto's enz. STICHTING DRENTS BIJENTEELT-MUSEUM. De Hoek 5, 8381 BK VLEDDER, tel. 05212-1641.

TE KOOP GEVRAAGD: Enige **gezonde**, sterke bijenvolken liefst op ramen; bij voorkeur van oudere imker die z'n stal wil beëindigen. In de winter 77/78 zijn mijn volken gestorven en nu wilde ik opnieuw beginnen. C. J. van Dam, Geert Valckeshof 56, 9351 RZ Leek, tel. 05945-3263.

TE KOOP GEVRAAGD: partijen **Nederlandse honing**, o.a. koolzaad-, zomer- en heidehoning. Wij bieden hoge prijzen. **HET BIJENHUIS te WAGENINGEN**, tel. 08370-12863.

TE KOOP: **nieuwe en gebruikte 3-raamshoningslingers nog voor de oude prijs**. H. de Vries, Huize St. Gertrudis, Workum. Tel. 05151-1252. Bellen van 13.30 - 14.00 uur en van 16.30 - 20.00 uur.

IN- EN VERKOOP van **bijenvolken, kasten en korven, honing en lege kasten en korven**. J. C. Basten, Burg. Bouwensweg 3, Horssen (Gld.), tel. 03874-1791.

TE KOOP: **gebruikte Simplexkasten en gebruikte korven**. Tevens kopen wij alle soorten Ned. bijenhoning. C. van Holland, Dijkstraat 118, Veenendaal, tel. 08385-13795 b.g.g. 08385-10202.

RECTIFICATIE

Het adres van toezichhoudend imker J. v.d. Wal (blz. 53 febr. no.) is niet juist. Dit moet zijn: J. v.d. Wal, imkers-nocht, Westersingel 60, Bergum. Tel. 05116-2962. Giro 3355403.

IMKERS UIT NOORD HOLLAND

U kunt nu voor al uw imkersartikelen terecht bij R. Slagter, Loenastraat 10, Dirksborn (tussen Schagen en Alkmaar). Geopend ma. t/m za. 2 - 6 uur. Tel. 02254 - 518.

Bijenstand Fa. H. T. van Dam & Zn., Jubega (Fr.), tel. 05165 - 12 82 kan U alles leveren voor de Moderne Bijenteelt.

Kunstraat, Bijenwoningen en Onderdelen uit eigen werkplaatsen.

Door eigen steeds grotere importen van diverse gereedschappen steeds bij ons de laagste prijzen.

Tevens voor wederverkoop diverse kleuren meubelwas en honing van de fijnste kwaliteiten.

Vraagt onze prijscourant van materialen en/of meubelwas en honing even aan. Wij zenden U die gaarne gratis toe.

Wij komen weer op de te houden Bijenmarkten.

H.H. IMKERS

Zend vanaf heden al uw

RUWE RAATWAS . . . .

rechtstreeks of in verenigingsverband naar . . . . .

HONINGZEMERIJ

W. van 't LAND

Telefoon 2607 **Barneveld**
Desgewenst KUNSTRAAT terug.

* U zult zien, wij betalen de hoogste prijs.

MAANDSCHRIFT VOOR BIJENTEELT. Adres redactie en administratie: Bijenhuis, Wageningen.

De niet van redaktiewege, geplaatste artikelen vertolken de mening van inzenders en geven niet altijd het inzicht van de redactie of het hoofdbestuur weer.

Alle stukken aan het Bijenhuis te Wageningen, ook opgaven en betaling van advertenties en speurbijtes. Giro 82 32 76.

BIJ ONZE OMSLAGFOTO

Deze foto behoort bij het artikel „Bijenhouden in glas” elders in dit nummer. De Volglaskast, model Spaarkast is voorzien van een sterk aflopende bodemplaat. Een eenvoudig plankje doet dienst als verwisselbare vliegplank.

Foto: Marja Verplanke.

INHOUD VAN DIT NUMMER

	pag.
Het maandelijkse oprisssertje, J. v.d. Veluwe	59
De Bijenverzekering	60
Reizen naar de Flevopolder	61
Verslag Schiermonnikoog, R. H. Geskes	62
Nieuws vanuit het Bijenhuis	63
Agenda A. V.	63
Gesprokkeld uit de bijenliteratuur, J. A. Zoet	64
Opnieuw Varroa, Ir. J. J. Pettinga	66
Boekbespreking, Chr. Maillie	68
Legbatterijen voor bijen, J. v.d. Veluwe	69
Opnieuw: welk ras? R. S. Kaltoven	70
Bijenhouden in glas, E. Broekkamp	72
Het nieuwjaarswoord, H. Knol	72
Reizen naar de wilg	73
Gedrag van waterhaalsters, J. A. Zoet	75
Vraag- en uitroeptekens, Q. C. Barendse	76
Onderwijs-voorlichting, C. Pater Jzn.	77
Imkersagenda	78
Afdelingsnieuws	79

HET MAANDELIJKSE OPFRISSERTJE

DE VOORJAARSONTWIKKELING

De Nosema-parasiet, waarover we in het voorgaande artikel spraken, slaat meestal zijn slag tijdens de ontwikkelingsdracht als de winterbijen hun taak overdragen aan de zomerbijen, zo rond de 1ste april.

Omtrent het geneesmiddel Fumidil, dat juist in deze periode gebezigd kan worden, ontdekte ik nog een interessante frase in de juist (1978) verschenen, geheel herziene druk van von Frisch "Aus dem Leben der Bienen", vertaald in "De Honingbij", een uitgave van het Spectrum. Hierin schrijft Prof. Dr. Karl Ritter von Frisch (92 jaar!) het volgende: „Tegenwoordig beschikt men over een anti-bioticum, Fumidil geheten, een effectief bestrijdingsmiddel tegen de Nosema”.

Op zijn gezag kunt u m.i. rustig aannemen dat het gebruik van dit geneesmiddel geen enkel probleem oplevert, integendeel! Gelukkig is het seizoen weer zover gevorderd, dat we met plezier uitzien naar de eerste bloesems, die onze bijen zullen verwelkomen na een hopelijk goed doorstane strenge winterpauze.

De eerste dracht waaraan de bijen zich te goed zullen doen wordt wel aangemerkt als de ontwikkelingsdracht, een dracht die het voedsel moet leveren waarmede zij "hun organisatie weer inzetbaar maken" of wel zich ontwikkelen tot een sterk volk, in staat om voorraden aan te leggen.

Door de grillige voorjaarstemperaturen zullen de bijen aanvankelijk nog incidenteel en niet zo ver uitvliegen; nectar en stuifmeel moet dus onder handbereik, of beter, binnen vliegbereik verkrijgbaar zijn.

Instinctief vliegt de bij in de aanvang van het jaar dan ook niet zo ver van huis, zodat we als imker daaruit onze conclusies moeten trekken, m.a.w. een bloeiende bijenweide moet dan "bij de hand" zijn.

Nectar is belangrijk voor onze bijen, doch de voorjaarsbroedaanzet heeft meer behoefte aan stuifmeel, de bron van vetten en eiwitten, zo belangrijk voor de opbouw van het broednest. Hoewel minder bekend, wordt stuifmeel evenals honing ook onderverdeeld in goede en minder goede kwaliteiten.

Dr. Wahl (BRD) maakte een onderverdeling in 5 klassen, waarbij de Heide, Klaver en Wilg, het fruit en Koolzaad zeer hoge scores boekten.

Hierop zou de gemiddelde zomerbij een leeftijd van 40-45 dagen kunnen bereiken, terwijl dat voor stuifmeel van bijv. de Hazelaar en de Esdoorn 31 dagen zou zijn.

De Paardebloem komt op 23 dagen en het stuifmeel van naaldbomen en Mais op slechts 18 dagen. Tot slot volgt ter vergelijking het zgn. suikerdeeg met 16 dagen.

Hieruit blijkt duidelijk het grote belang van een aantal voorjaarsstuifmeelleveranciers, waarvan er enkele een zeer hoge waarde vertegenwoordigen.

Het is interessant hierbij te constateren dat het voorjaar niet alleen stuifmeel van hoge kwaliteit, doch tevens in een grote kwantiteit levert, in ieder geval relatief gezien aanmerkelijk meer dan in de zomer.

Voor de nectarleverantie is het precies andersom, daar spant eerst het gevorderde voorjaar, alsmede de zomer de kroon. We zouden kunnen zeggen dat de omvang van de nectarafgifte gelijke tred houdt met het stijgen van de zonnestand; wellicht is hier ook een zeker verband aantoonbaar.

Voor ons imkers is het van groot belang om de wintervolken weer zo snel mogelijk op peil te brengen.

We kunnen in het voorjaar wel in belangrijke mate bijsturen, doch de basis van het succes ligt evenwel in het najaar bij de inwintering. Als we in die periode sterke volken hebben ingewinterd en deze tijdig van voldoende stuifmeel hebben weten te voorzien, dan kunnen we met een gerust hart het voorjaar tegemoet zien. De Fumidil kunnen we dan wel in de medicijnkast laten staan.

Gedurende het voorjaar moeten we de in ontwikkeling zijnde volken zoveel mogelijk met rust laten.

Een oude Veluwe jachtopziener drukte dat eens als volgt uit: "Een in de groei zijnd bijenvolk is te vergelijken met een vogelnest met eitjes of een leger met een pas geboren reekalfje; kom je daar met je vingers aan, dan verstoort je de situatie met het risico dat de ouden hun eitjes/jongen in de steek laten. Evenzo moet men met zijn vingers uit een jong bijenvolk blijven". Aldus een voormalige korfimker, thans al geruime tijd een fervent kastimker. Zou hier mogelijk een oorzaak liggen van het zgn. inbalgevaar? Verenigen tijdens de ontwikkelingsperiode,

tenzij van overmacht sprake is, kan men dan ook beter achterwege laten.

Met allerlei omwegen komen we weer terug op de bijenweide; enkele belangrijke planten in dit verband, waar we als imker ons voordeel mee kunnen doen, willen we opnoemen.

De allervroegste bloeiers, waar onze bijen graag op vliegen is de Sneeuw- of Winterheide, die tot vrij ver in het voorjaar kan bloeien; de Winteraconiet en de Hazelaar zijn eveneens populaire vroegbloeiers, die niet te verwaarlozen zijn.

Het Sneeuw- en Lenteklokje, alsmede de iets later bloeiende Blauwe druifjes, Hyacinthen en Bosanemonen tellen, mits in voldoende omvang, ook mee.

De Krokus is een stuifmeelplant, die bij geen enkele imker mag ontbreken.

Onder de heesters vallen voorts de Gele kornoelje, het Palmboompje en de diverse gekweekte bessesoorten en ribes, waarbij de honing van de Aal- of Kruisbes en Zwarte bes verre van aangenaam smaakt. Hoewel de omvangrijke wilgenfamilie nu niet direct tot de tuinplanten behoort, valt ze wel onder de allerbeste stuifmeel- en nectarleveranciers. Als "tuinwilg" is de zgn. Berijpte wilg (*Salix daphnoides*) zowel voor de bijen als voor siertakken in huis aan te bevelen.

De wilgen zijn tweehuizig, m.a.w. de mannelijke en de vrouwelijke bloemen komen op verschillende planten voor. Alleen de mannelijke exemplaren geven stuifmeel, de vrouwelijke daarentegen leveren meer nectar dan hun mannelijke soortgenoten.

Met deze tweehuizigheid kampt eveneens de *Taxus baccata*, waarvan het "mannetje" zeer geliefd is bij de vrouwelijke bijtjes. Mochten er in uw omgeving populieren staan, die ook wel eens schuilgaan onder de namen Abeel, Esp of Peppel, houdt die dan eens goed in de gaten; zij bezitten grote "katten", die veel stuifmeel produceren. Hoewel de populier ook nectar schijnt te leveren, neem ik aan, dat de waarde van die boom als grondstof voor de klompenfabricage voor menig imker wel groter zal zijn. Het praatje is ditmaal nog al gevarieerd uitgevallen, nochtans hoop ik dat de bijen het met deze "ontwikkelingsdracht" kunnen doen en weldra in staat zullen zijn zich met volle sterkte op de voorjaarsdracht te storten, de dracht, die naar mate de dagen lengen relatief meer nectar zal opbrengen dan de ontwikkelingsdracht.

Met spanning zien we dan weer uit naar goed gevulde honingkamers.

Jan van de Veluwe.

OFFICIELE MEDEDELINGEN

ONZE COLLECTIEVE BIJENVERZEKERING IN 1979

Ook in 1979 zijn de bijenvolken van onze leden met alle toebehoren weer verzekerd. Niettegenstaande de premieverhoging van dit jaar heeft het hoofdbestuur toch gemeend deze verzekering te moeten continueren daar de leden nergens anders zich individueel voor een dergelijke premie op een goedkopere wijze kunnen verzekeren.

Stormschade is in de verzekering opgenomen met een eigen risico van f 250,—. Met nadruk wordt er op gewezen dat baldadigheid niet onder onze verzekering valt. Voorwaarden om bij eventuele schade voor een uitkering in aanmerking te komen is dat men lid is van onze Vereniging en dat de contributie tijdig is voldaan aan het Bijenhuis te Wageningen.

Wat is er nu verzekerd

Brandschade, stormschade, transportschade en diefstal van bijenkasten, bijenkorven met inhoud, gereedschappen, onderdelen en verdere imkerbenodigdheden, alsmede honing, was en suikervoorraden, tijdens verblijf en tijdens vervoer van, naar en in, onverschillig waar in Nederland en België, tot een maximum van f 5000,— per lid en per gelegenheid.

De maximum uit te keren bedragen zijn als volgt:

okt. tot april 1 mei tot 30 sept.

Dubbw. Simplexkast	f 100,—	f 125,—
Zesraamskastje	f 50,—	f 50,—
12-raams kast	f 100,—	f 125,—
Gewone ronde korf	f 25,—	f 40,—
Grav. h. Boogkorf	f 40,—	f 60,—

Voor onderdelen, gereedschappen etc. geldt als maximum 50% van de geldende prijslijst der Vereniging. Schaden beneden f 50,— worden niet uitbetaald.

Deze verzekering dekt mede schade aan omringende eigendommen van de leden ten behoeve van het bijenhouden, voorzover niet voldoende elders verzekerd met een maximum van f 2500,—. De eerste f 250,— aan schade blijven hierbij echter voor eigen rekening.

Bij stormschade is dit eveneens het geval, hierbij zijn de eerste f 250,— schade ook voor eigen rekening. Toegebrachte geschatte schade tot hoogstens f 250,— worden door het Bijenhuis afgewerkt, andere gevallen door de verzekering zelf.

W.A. schade

Onze leden zijn ook verzekerd tegen wettelijke aansprakelijkheid voor wat betreft hun bijenvolken. Het maximumbedrag hierbij is f 250.000,—.

Hoe te handelen bij schade

Bij constateren van schade hiervan direct melding maken bij de plaatselijke politie. Vervolgens het Bijenhuis schriftelijk of telefonisch in kennis stellen van het gebeurde en verzoeken om toezending van schade aangifteformulieren. Deze na ontvangst direct invullen mede laten ondertekenen door uw afdelingsbestuur en dan 2 stuks retour zenden aan het Bijenhuis en een formulier zelf bewaren. Stonden uw volken op een drachtgebied dat van de eigenaar, pachter, instelling of wie dan ook een schriftelijke verklaring meegezonden dat u toestemming had de volken daar te hebben staan. De formulieren dus zo volledig mogelijk invullen.

Bij-Verzekeren

Elk lid is dus verzekerd voor een bedrag van f 5000,— plus f 2500,— = f 7500,— met daarbij nog zijn WA, verzekering met bijen.

Leden die aan bijenvolken etc. een hoger bedrag hebben dan de bovengenoemde f 7500,— samen kunnen die bijverzekeren op basis van een premie van f 4,50 per f 1000,— per jaar.

Diegenen die hiervan gebruik wensen te maken dienen dit zo snel mogelijk door te geven aan het Bijenhuis met vermelding en omschrijving van welk bedrag en verdere gegevens over aantal volken, en al datgene wat er op betrekking heeft.

De bij-verzekeringspremie dient dan gelijktijdig voldaan te worden op postgiro 823276 van het Bijenhuis te Wageningen. Mochten er na het bovenstaande nog vragen overblijven richt dan deze aan het Bijenhuis te Wageningen waarna wij u gaarne nader informeren.

REIZEN NAAR DE FLEVOPOLDER

Door de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders die het beheer heeft over een gedeelte van Flevoland, zijn klachten geuit over het plaatsen van bijen op de drachten na het koolzaad b.v. distel. Er zijn nogal wat imkers die zonder overleg te plegen met de Hr. W. van 't Land, Oude Bouwheerstraat 7 Barneveld, hun volken in de bossen zetten. Dit is bijzonder storend voor beheerders en jachtopzieners.

Om hieraan een eind te maken wenst de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders vóór 15 april een schriftelijke opgave van de Hr. van 't Land te ontvangen van de imkers en het aantal volken dat door hen op het koolzaad geplaatst zal worden. Voor 15 mei heeft de Rijksdienst graag een dergelijke opgave van imkers en aantal volken, die zij graag op andere drachten geplaatst willen zien. Om dit mogelijk te maken is het zaak, dat U ruim voor 15 april aan de Hr. van 't Land opgeeft met hoeveel volken U komt voor het koolzaad en voor 15 mei met hoeveel volken U bij andere drachten wilt staan.

Dus schriftelijk aanvragen bij de heer van 't Land, Oude Bouwheerstraat 7 3772 AL BARNEVELD (tel. 03420-2607 tussen 18.00 en 19.00 uur) of bij de heer G. W. Veringa, Walvisstraat 4, Dronten (tel. 03210-3825 tussen 17.00 en 18.00 uur).

De vergunning nodig om een volk in de polder te mogen plaatsen kost f 1,50 per gewas per bijenvolk (exclusief B.T.W.). Getracht zal worden de volken zoveel mogelijk per provincie of gewest te plaatsen, teneinde:

- reisafstand te beperken;
- controle op illegale plaatsing beter mogelijk te maken;

- het controleren en bemonsteren op ziekten te vergemakkelijken.

Nog te vaak staan de volken in de polders waarop naam en adres van de eigenaar ontbreken.

Het devies is:

Reist U met bijen

Dan Uw naam en adres en zo mogelijk afdeling

In onuitwisbaar schrift op elke kast,

zo mogelijk inbranden,

Dat is voorschrift

En helpt diefstal voorkomen.

De Rijksdienst behoudt zich het recht voor kasten, waarop naam en adres van de eigenaar ontbreken, te laten verwijderen.

CURSUSSEN

De laatste maanden trof U in het Groentje steeds een opgave aan van cursussen, die door de afdelingen worden georganiseerd. Afdelingen, die zelf geen cursus organiseerden kregen hierdoor de mogelijkheid hun nieuwe leden te verwijzen naar een cursus in de omgeving. Om deze lijst ten volle te benutten dienen de cursussen in het november of december nummer opgenomen te worden, want de meeste cursussen starten immers in januari of februari. Willen de besturen daarom tijdig doorgeven welke cursussen zij denken te laten geven?

Hieronder de laatste aanvulling op de lijst in de vorige Groentjes:

Beginnerscursus:

afdeling secretaris van de afdeling
Dordrecht A. van 't Hoff, Gen. Spoorstr.
74, Dordrecht

Frederiksoord K. P. de Bruyn, de Hoek 5,
Vledder

Kennemerland J. P. Root

Cursus Gevorderden:

Lunteren R. van Laar, Achterstraat 53,
Lunteren

Kennemerland J. P. Root

Cursus Korfvlechten:

Dordrecht A. van 't Hoff, Gen. Spoorstr.
74, Dordrecht

VERSLAG COMMISSIE "NAZIEN BOEKEN"

Op maandag 12 februari j.l. werd door ondergetekenden, leden van de Commissie Nazien Boeken, als zodanig een bezoek gebracht aan het Bijenhuis te Wageningen. Door de daar aanwezige accountant, de heer Van der Velden, en de administrateur-bedrijfsleider, de heer Krabbenborg, werd met betrekking tot het boekjaar 1977/78 volledige inzage gegeven van boeken en bescheiden en werden de naar aanleiding hiervan gestelde vragen tot volle tevredenheid beantwoord.

De commissie heeft geconstateerd dat de gevoerde administratie evenals vorig boekjaar weer behoorlijk werd verzorgd en zij kan volledig accoord gaan met de door de accountant in goede overzichtelijke vorm verwerkte cijfers in de concept balans en exploitatiereningen over genoemd jaar.

Refererend aan een dienovereenkomstige opmerking van de accountant, zijn ook ondergetekenden van mening dat wat betreft de fabriekage van kasten en kunstraat, een duidelijker inzicht geboden is in de exploitatieresultaten hiervan. Voor een door de bedrijfsleider reeds eerder begonnen aanzet in deze richting kunnen zij niets dan waardering hebben, doch een nog dieper gaand onderzoek in deze sector willen zij — voor zo ver dit mogelijkheden bied — gaarne aanbevelen.

Met voldoening mocht de commissie constateren dat het exploitatieresultaat van de afd. Vereniging het mogelijk maakt om ten bedrage van f 10.000,— een tweetal zeer belangrijke nieuwe fondsen te creëren. Ten aanzien van de fondsen t.b.v. Wetenschappelijk bijenteeltonderzoek en Tentoonstelling, evenals t.a.v. Voorziening t.b.v. Bibliotheek, doet de commissie de vergadering de suggestie het Bestuur te stimuleren tot een actief beleid in deze.

Alles overziende is de commissie van mening dat de jaarstukken een getrouw en eerlijk beeld geven van het financiële beleid en zij stelt de leden van de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland voor deze zonder voorbehoud goed te keuren. Tenslotte willen ondergetekenden dank zeggen aan allen die zich ook het afgelopen jaar weer volledig hebben ingezet voor de belangen en doelstellingen van onze vereniging.

(w.g.) A. de Groot, afd. Dordrecht.
(w.g.) W. Hendriks, afd. Driebergen.

BEVRUCHTINGSSTATION OP SCHIERMONNIKOOG

Verslag over 1978

Ongetwijfeld zullen velen verwachten dat dit verslag in mineur gesteld zal zijn. De Nosema-ellende van het voorjaar en de minder goede, zo niet slechte, zomer hebben een enorme druk op de hoogte van de resultaten uitgeoefend. Het inzenden van de volkjes stond in de eerste periode (15/5-8/6) reeds onder grote druk.

Voor ons verslag was het tevens jammer dat van de 20 inzenders in de eerste periode het resultaat door 12 van hen niet werd meegedeeld. In de 2e periode bedroeg dit aantal 1 van de 20, de 3e periode 6 van de 19 en de 4e 4 van de 14. Totaal 23 van de 73, dat is 1/3 gedeelte.

We moeten er dus nog eens op aandringen: deel Uw resultaten zo spoedig mogelijk mee. Dat is niet alleen van belang voor de andere deelnemers, maar ook voor de verzuimers zelf. De waarde van ons verslag hangt er van af.

Het aantal individuele deelnemers is groter dan 73, omdat velen gezamenlijk inzenden en ons het resultaat in één getal meedelen. Toch is het aantal inzendingen nog meegevallen, n.l. 477 (vorig jaar 577). De abnormale omstandigheden in aanmerking genomen dus toch een heel goed aantal. En dan nu de resultaten:

Periode	aantal volkjes	geslaagd	In %
15/5 - 8/6	41	17	42%
8/6 - 17/6	185	74	40%
17/6 - 3/7	100	63	63%
3/7 - einde	47	18	38%
Totaal	373	172	46%

Alleen de 3e periode kan meedoen, de overige zijn gewoon slecht. 70% moeten we als goed beschouwen (in 1976: 79,8%). Er waren 7 inzenders die alles goed hadden (in 1976: 16). Maar er heeft zich door de weersomstandigheden wel iets bijzonders afgespeeld. Veel imkers hebben hun volkjes terug gekregen toe de jonge koningin nog niet aan de leg was. Sommige imkers hebben een week gewacht en toen het resultaat daarvan nog nihil was hebben ze de koningin gedood. Anderen hebben bij de eerste controle ontdekt dat ook bij hen de koningin bij ontvangst nog niet aan de leg was, maar een paar dagen later wel. Bij hen komt natuurlijk de vraag op: Heeft de koningin ook thuis nog op bruidsvlucht gevlogen? Er doen zich hierbij 2 mogelijkheden voor:

1. De jonge koninginnen kwamen door het slechte weer nog niet aan de leg.

2. Ze hadden „naar hun smaak” nog geen sperma genoeg verzameld.

Deze keer moet vermeld worden dat het reglement op grove wijze overtreden is. Natuurlijk zijn we daartegen opgetreden. We kunnen in deze niet streng genoeg zijn, omdat de belangen van vele imkers geschaad kunnen worden door overtredingen. Men houde zich dus aan de bepalingen van het reglement. Het staat bijna elk jaar in het maandblad van april. Ieder kan er dus mee op de hoogte zijn.

Eén van die bepalingen, die ook nog wel eens overtreden wordt, is het voorzien van het kastje van naam en adres en afdeling.

En **onuitwisbaar**. En dit terwijl men ook dient te weten dat dit een vereiste is voor transport al of niet naar Schiermonnikoog. Aanduiding met enkele letters of nummers of alleen vermelding van de afdeling is niet toegestaan.

De nieuwe plaatroostertjes voldoen uitstekend. Hierbij geen verbuiging of loszitten van de spijltjes.

De E.E.G.-kasten zijn aangekomen. Keurig. Mocht U in de zomer belangstelling hebben om het te bekijken, doet U dat dan via een excursie. Enkelingen vergen te veel van onze tijd.

R. H. Geskes.

NIEUWS VANUIT HET BIJENHUIS

Ledenlijsten:

Eind december waren ledenlijsten en quota van de meeste afdelingen binnen. Inmiddels zijn mutaties en nieuwe leden in het adressenbestand opgenomen. Wij zijn blij te constateren dat het ledental weer is toegenomen.

Van de volgende afdelingen was per 1 maart geen ledenlijst binnen: afd. Driebergen, Hellendoorn, Hierden, Hoogwoud, Goeree-Overflakkee, Nieuwe Schans, Nijkerk, Rotterdam, Ruurlo en Winschoten. De adresplaatjes van de leden van genoemde afdelingen zijn per 1 maart gelicht, zij zullen dus geen maartgroentje ontvangen. Ook zijn hun bijen niet meer verzekerd. U begrijpt dat dit een hoeveelheid extra werk voor het secretariaat met zich meebrengt, wat eigenlijk niet nodig zou moeten zijn.

Nieuw afdelingsblad:

Van afdeling Bommelerwaard ontvingen wij „Immen tussen St. Andries en Loevestein”, eerste jaargang nr. 1. Afdelingsnieuws, een imkersagenda en van alles over vlier. Het geheel ziet er aardig en verzorgd uit.

Boskoop Show 1979

Van afdeling Boskoop kregen we bericht dat in de Beurshal een show van boomkwekerij- en aanverwante artikelen zoals vaste planten, rozen, heesters, bonsai's enz. gehouden zal worden. Daarnaast worden adviezen gegeven m.b.t. het ontwerpen en inrichten van uw tuin. De afdeling heeft hierop ingehaakt met als resultaat dat ook „de bijen” een plaatsje zullen krijgen (drachtplanten, drachtverbetering, voorlichting etc. De show is geopend van 12 t/m 16 april 10.00-22.00 uur. (1e paasdag 12.00-22.00 uur). Misschien aardig idee voor de paasdagen!

Nieuw H.B.lid

In Groep Overijssel-Oost (Twente) werd de heer T. A. Visch, Aaftinksweg 8 voorgedragen als nieuw H.B.lid. Door drie afdelingen werd dhr Visch kandidaat gesteld. Andere kandidaten zijn niet gesteld, zodat hij bij enkele kandidaatstelling gekozen is verklaard. Inmiddels heeft dhr Visch zijn eerste Hoofdbestuursvergadering reeds bijgewoond.

Nieuwe Statuten

Bij de stukken die wij naar de afdelingsbesturen zonden i.v.m. de Algemene Vergadering sloten wij concept-statuten in. Deze statuten zijn aangepast aan de nieuwe voorschriften. Belangrijke wijzigingen zijn hierin niet aangebracht.

VIERDE AFDELING VAN ONZE VERENIGING IN ZUID LIMBURG OPGERICHT

Eind vorig jaar heeft een groep imkers woonachtig in de plaatsen Sijpeveld, Bochooltz, Vylen en Brunssum afdeling Zuid-Oost-Hoek van onze Vereniging opgericht.

Voorzitter van deze afdeling is dhr G. J. Grooten, Molenweg 7, Bochooltz.

Secretaris: dhr M. Herbergs, Sougnezstraat 14, Sijpeveld.

Verspreide Leden van onze Vereniging in dit gebied kunnen zich wellicht hierbij aansluiten.

Wij wensen afdeling Zuid-Oost-Hoek, die nu reeds 16 leden heeft, een sterke groei toe.

**OP 1 APRIL TREEDT EEN GEWIJZIGD
HONINGBESLUIT WARENWET
IN WERKING.
WIJ KOMEN NADER HIEROP TERUG.**

AGENDA VOOR DE ALGEMENE VERGADERING

te houden op zaterdag 31 maart a.s. in het Internationaal Agrarisch Centrum aan de Lawickse Allée 11 te Wageningen, aanvang 10.30 uur.

1. Opening door de algemeen voorzitter.
2. Benoeming van ereleden: Het H.B. stelt voor de HH. W. Assink en W. H. van Mourik te benoemen tot erelid van onze vereniging.
3. Goedkeuring notulen vorige alg. vergadering (zie Groentjes mei en juni 1978).
4. Voorstellen H.B.
  - a. Uitbreiding winkel (zie toelichting).
  - b. Pensioenvoorziening medewerkers Bijenhuis (zie toelichting).
5. Ingekomen voorstellen van de afdelingen.
  - a. Afd. Nunspeet (zie groentje nov. '78 en toelichting).
  - b. Afd. Eerbeek zie groentje nov. 1978 en toelichting).
  - c. Groep Noord-Holland (zie groentje nov. '78 en toelichting).
6. Aangepaste statuten (toegezonden aan de afdelingsbesturen).
7. Beleid H.B.
- 8a. Commissie Nazien Boeken (zie verslag in dit nummer).
- 8b. Aanwijzen Commissie Nazien Boeken 1980. Voorstel H.B. Afd. Driebergen en Eenrum. Res. Afd. Eck en Wiel.
9. Jaarstukken 1978 (zie groentje februari 1979).
10. Begroting 1980.
11. Vaststelling quotum 1980 (zie toelichting).
12. Plaats volgende Alg. Vergadering. Voorstel H.B. Wageningen.
13. Rondvraag.
14. Sluiting, waarna vertoning van de zo juist gereedgekomen film „De Bij hoort erbij”. Deze film werd bekostigd uit de EEG-gelden 1976. Duur van de film: 45 minuten.

TOELICHTING BIJ DE AGENDA

2. Benoeming Ereleden

Het H.B. zal ter A.V. een voorstel doen om twee leden, die zich gedurende een lange reeks van jaren voor de vereniging en in groter verband voor de imkerij,

bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt te benoemen tot erelid. Het voorstel zal ter A.V. nader worden toegelicht.

VOORSTELLEN H.B.

4a. Uitbreiding Winkelruimte

Het H.B. stelt de A.V. voor haar goedkeuring te hechten aan een uitbreiding van de winkel in het Bijenhuis, waardoor de beschikbare ruimte wordt vergroot van 64 m² tot 160 m².

De totale verbouw inclusief inrichting zal komen op f 30.500,— netto.

Na intensief overleg in de commissie Handel, vervolgens in het DB en nadien in het HB werd het niet verantwoord geacht de uitbreiding nog langer uit te stellen; gezien de gunstige prijs die in het winterseizoen kon worden bedongen. (vorstverlet buitenwerk) werd besloten met de uitbreiding accuut een aanvang te maken. Het karwei kon zodoende nog voor het bijenseizoen gereed zijn.

De ervaring van de laatste tijd heeft aangetoond dat zelfbediening een sterke stimulans is bij de verkoop. Opname van het zgn houtassortiment in het winkelgeburen (kasten, kastdelen, observatiekasten, zonnemolters, raampjes e.d.) werd dan ook onontbeerlijk geacht.

De tot dusver gevolgde methode: verkoop vanuit het magazijn had als bezwaar, dat bij begeleiding van de klant naar het magazijn de winkel onbemand bleef.

Door de uitbreiding kunnen de artikelen nu overzichtelijk uitgesteld worden. Het magazijn wordt grotendeels opgenomen in de winkelruimte, waardoor looplijnen aanmerkelijk worden bekort wat tevens tijdsbesparing betekent.

4b. Pensioenregeling personeel Bijenhuis

De pensioenvoorziening voor het personeel, dat daarvoor in aanmerking wenst te komen, belooft (incl. de jaarlijkse reservering van f 6.000,—) f 18.500,— welk bedrag op de begroting per 1-1-1980 werd gebracht. De jaarlijkse reservering van f 6.000,— werd indertijd verwerkt in de contributie, zijnde f 1,— per lid.

Het resterende bedrag ad. f 12.500,— stelt het HB voor als volgt om te slaan:

— f 1,— per lid (zie agendapunt quotum)

— het overige ten laste van de post sociale lasten.

De eigen bijdrage van de werknemer bedraagt 13,3%.

Voorstellen van de Afdelingen

a. Afd. Nunspeet. Het voorstel is gepubliceerd op blz. 224 van het novembernummer van het Groentje 1978 en inmiddels door een voldoende aantal afdelingen ondersteund.

Praeadvies H.B. Het voorstel bevat verschillende elementen, die ook in het H.B. leven. Het lijkt evenwel niet raadzaam nu de Statuten worden aangepast aan de nieuwe bepalingen omtrent het recht op verenigingen en vergaderen, dat tot consequentie heeft dat het Huishoudelijk Reglement geheel moet worden herzien, nu nog een gedeeltelijke wijziging ter hand te nemen. Het H.B. adviseert dit voorstel aan te houden tot deze herziening zijn beslag krijgt. Met de voorbereiding hiervan is inmiddels een aanvang gemaakt.

b. **Voorstel afd. Eerbeek.** Het voorstel is gepubliceerd op blz. 225 van het nov.no. 1978.

Praeadvies H.B. Het H.B. stemt in met dit voorstel en zal bij het agendapunt: Vaststelling quotum 1980 de consequenties hiervan nader toelichten. De vaststelling van de hoogte hiervan wordt mede bepaald door het besluit van de A.V. met betrekking tot de pensioenregeling van het personeel.

c. **Voorstel Groep Noord-Holland.** Het voorstel is eveneens opgenomen op blz. 225 van het nov.no. 1978. Het is door een voldoende aantal afdelingen ondersteund.

Praeadvies H.B. Voorstel 1. (Niet publiceren van vergaderverslagen van H.B.). De publicatie van deze verslagen wordt imperatief voorgeschreven in het H.R. en wel in verkorte vorm voor het H.B. en in extenso voor de A.V. Het H.B. is van mening dat ook uit een oogpunt van geschiedschrijving het verslag van de A.V. dient te blijven. De notulen van de H.B.-vergadering kunnen dan worden beperkt tot een besluitenlijst.

Aangezien een besluitenlijst ook een vorm van (zeer verkorte) notulering is, behoeft het H.R. dan niet direct te worden gewijzigd.

d. Voorstel 2. (Wijziging taak commissie nazien boeken)

Praeadvies H.B. Ondanks het feit dat de boekhouding is ondergebracht bij een buiten de verstaand administratiekantoor acht het H.B. het toch gewenst dat een commissie uit de leden daarin enig inzicht krijgt. Het H.B. ziet er echter geen enkel bezwaar in de functie van deze commissie te verruimen in de zin als in dit voorstel bedoeld.

11. Vaststellen bedrag quotum

De volgende overwegingen liggen ten grondslag aan de geplande verhoging van het quotum, ten bedrage van f 3,50, ingaande 1-1-'80.

— 6% index	
(zie voorstel Eerbeek) van f 32,50	f 2,—
— Bijdrage in de pensioenregeling,	
zie agendapunt 6	f 1,—
— Portoverhoging m.i.v. 1-1-'80	f 0,50

Totaal f 3,50

Gesprokkeld uit de Bijenliteratuur

door J. A. Zoet, Nieuw - Vennep

TEMPERATUURREGULATIE IN DE ZWERM

Door middel van de voelsprietten bepalen de bijen in de tros de temperatuur en vochtigheidsgraad. Bij afwijkingen van de vereiste waarde wordt met vereende kracht actie ondernomen om het euvel te verhelpen. Deze vereende krachten kunnen bestaan uit opnemen en verbranden van ekstra voedsel om de temperatuur te verhogen, verkleinen van het oppervlak van de tros om de warmte vast te houden, waaiëren bij te hoge temperatuur eventueel vergezeld door het verspreiden van water over de raten.

Bij de dan optredende verdamping zal temperatuurverlaging optreden. De biologen Nagy en Stallone kregen een mooie gelegenheid om de temperatuurregeling in de bijenzwerm nader te bestuderen toen op het campusterrein van de universiteit te Californië een zwerm neerstreek. Op zoek naar een nieuwe behuizing bleef de zwerm aldaar aan een boomtak de nacht over. Het werd vrij koud en de temperatuur van de buitenlucht daalde tot omstreeks vier graden. Uit metingen bleek dat de temperatuur in de zwermtros constant 35 graden bleef. De temperatuur van de buitenste laag bijen, de z.g. schil, daalde niet onder de 14 graden. Metingen van het koolzuurgehalte van de lucht in de onmiddellijke nabijheid van de zwerm toonden aan dat de bijen hun stofwisselingsactiviteiten zodanig reguleerden dat de temperatuur op peil bleef. Hoewel de afzonderlijke bij koudbloedig is (ze heeft geen konstante lichaamstemperatuur) lijkt

het er op dat een bijenvolk in z'n totaliteit in zekere zin als een warmbloedig organisme kan worden beschouwd. Aldus Wiss. Rundschau 1/77

ARGENTINIË

Argentinië behoort tot de honing exporterende landen. In 1976 werd in totaal 30.000 ton uitgevoerd. De belangrijkste afnemers waren Japan met 12.000 ton, West-Duitsland met 7000 ton, de Verenigde Staten 6.350 ton, Engeland 1600 ton, Italië 1000 ton en Canada met 667 ton.

A.B.J. 7/77

VOORJAAR 1977 EUROPA

West-Duitsland

De uitwintering was slecht met een tamelijk groot verlies aan volken hetgeen vooral wordt toegeschreven aan de grote voorraad honingdauw waarmee de volken zijn ingewinterd. De koudegolf in april deed ook nog veel verzwakte volken omkomen. Door de goede honingoogst in 1976 is de voorraad nog groot. Dit feit gekoppeld aan een **afnemende** vraag naar honing van de consument heeft de prijs van de inlandse honing doen dalen.

Spanje

Goede uitwintering met weinig dode volken. De voorjaarsdracht is tot op heden matig. Vraag naar honing is bevredigend met iets hogere prijzen.

Zweden

Het was een laat voorjaar met tot in mei sneeuw op de velden. Ondanks de kou zijn de volken in goede konditie. Het verlies aan volken was in de afgelopen winter niet groot.

Mexico

Er wordt een totale oogst van 44.500 ton verwacht waarvan voor export 35.000 ton beschikbaar is. Ten opzichte van 1976 betekent dit een achteruitgang van 15.000 ton.

Aangezien de oogst in Argentinië dit jaar 40% beneden het resultaat van 1976 is gebleven en ook de oogst in Australië tegenvalt rekent men op een willige markt voor de Mexicaanse honing.

Brazilië

Totale oogst 10% beneden het resultaat van 1976. De volken gaan goed de winter in. Aangezien het temperament van de Afrikaanse bij door selectie bij de teelt nu beter wordt beheerst en er betere oogsten met deze bij worden behaald, zijn er geen berichten ontvangen over moeilijkheden.

BIJENSTAND PIANA

Grootimker of amateurimker, beide hebben minstens één gemeenschappelijk doel voor ogen nl. het streven naar een redelijke honing-oogst, waarbij voor de grootimker het rendabel functioneren van zijn bedrijf centraal staat en de amateurimker tevreden zal zijn met een flinke voorraad honing „eigen gebruik”.

Via het groentje weten we wel zo ongeveer hoe de gemiddelde amateurimker werkt. Welke maatstaven door een grootimker worden aangelegd is minder bekend vandaar dat uit het blad *Apiacta* enige gegevens worden overgenomen van koninginneteler/honingproducent bij uitstek „Signor Piana” die iets over zijn werkmethode vertelt.

Het is van het grootste belang dat in de honingkamers nieuwe raten worden gebruikt zonder pollen of restanten van reeds eerder geslingerde honing. In geslingerde raten blijven altijd kristallen achter en deze geven de aanzet tot een snelle kristallisatie van de volgende honing, die zij bovendien in zekere zin verontreinigen. Er kan nu namelijk niet meer gesproken worden van een zuivere honingsoort, terwijl de achtergebleven kristallen ook het aroma kunnen aantasten van de nieuw aangedragen honing.

In de 10-raams honingbak komen slechts 8 of 9 ramen te hangen waardoor de bijen spekraten gaan bouwen. Dit geeft voordeel bij het ontzegelen (automatisch) omdat de raat nu buiten het

raampje uitsteekt. Tevens wordt de neiging van de koningin om de honingkamer bij het broednest te betrekken tegen gegaan. Een nadeel van deze handelwijze is dat de bijen meer moeite hebben om de honing in deze diepere cellen volledig te rijpen zodat na het oogsten problemen kunnen optreden door gisting.

Het is een algemeen aanvaard begrip dat honing – rijp – is als tenminste 2/3 der raat is verzegeld. Maar dit behoeft niet altijd waar te zijn. Aan het eind van een dracht kan de opgeslagen honing wel degelijk rijp zijn, ondanks de nog niet geheel gevulde cellen.

Drachtomstandigheden spelen ook een grote rol. Is de dracht goed, dan zullen de gevulde cellen snel worden verzegeld; in elk geval mogen we van rijpe oogstbare honing spreken een paar dagen na het einde van de dracht. Slechts bij optimale omstandigheden zal het watergehalte van geslingerde honing niet meer dan 18% bedragen.

De te slingeren raten worden – waar mogelijk – 's morgens van de kasten genomen voordat de haalbijen weer „en masse” het veld ingaan. Hiermee wordt bereikt dat de laatst gehaalde nektar minstens een nacht in de cellen is opgeslagen en reeds door de bijen bewerkt. Is de dracht nog in volle gang en moet honingruimte worden gegeven, dan plaatsen we de lege honingbak onder de bestaande en wachten een paar dagen met het afnemen van de oogst. De nog te halen nektar wordt door de bijen in de lege bak gebracht.

NOSEMA

Volgens Dr. Karl Drescher biedt het Carnicaras voldoende weerstand tegen Nosema. In gebieden met een vasteland klimaat bestaat er in dit opzicht geen verschil tussen de verschillende rassen.

Om het nauwkeuriger te stellen:

Vanuit de rassen bestaat er op zichzelf geen weerstand tegen Nosema, maar deze ziekte is meer een gevolg van de verschillende wijzen waarop de rassen reageren op seizoencycli, de gevoeligheid voor snelle weersveranderingen en de vaardigheid in het verzamelen van voedsel. Dit is één van de hoofdoorzaken waarom de heer Drescher tegen het herhaaldelijk wisselen van teeltmateriaal is. De bijen krijgen geen gelegenheid zich aan te passen bij de bestaande omstandigheden en zullen altijd kwetsbaar blijven. Uit verscheidene jaren observatie is de auteur gebleken dat een Nosema-explosie vooral in de volken optreedt als een krachtige broedaanzet wordt gevolgd door langere perioden slecht weer.

Die Biene 3/76.

OPNIEUW VARROA (2)

door ir. J. J. Pettinga

Organisatie van de studieconferentie

Zoals de vorige keer is meegedeeld, was de organisatie in handen van Apimondia, de wereldorganisatie van bijenhouders. Deze organisatie is opgericht tijdens het internationale congres voor bijenteelt, dat in 1949 in Amsterdam werd gehouden. Mr. van Rappard is nog steeds deken van het college van oud-voorzitters van deze congressen en als zodanig lid van het bestuur van deze organisatie.

Apimondia kent een aantal permanente werkgroepen. Eén ervan is die voor bijenziekten. Voorzitter van deze werkgroep is prof. dr. M. Rousseau, oud-directeur van het Instituut voor bijenziekten onderzoek te Nice in Zuid-Frankrijk.

Het secretariaat van Apimondia is gevestigd in Rome en staat onder leiding van dr. S. Cannamela. De voorzitter is de Roemeen prof. dr. ir. V. Harnaj, hoogleraar in de hydraulica en conrector van de universiteit van Boekarest. Daardoor klopt het hart van Apimondia in Boekarest. Hier zijn ook gevestigd een internationaal instituut voor techniek en economie in de bijenteelt (vnI ter verspreiding van kennis en informatie over de bijenteelt) en een grote uitgeverij. Deze laatste geeft een 3-maandelijks blad uit: *Apiacta*, en de verslagen van congressen, symposia en conferenties, meestal in 5 talen! en meestal kort nadat deze gebeurtenissen hebben plaats gevonden.

Via het internationale bureau voor dierziekten te Parijs waren uitnodigingen voor deze conferentie aan de veterinaire diensten van de daarbij aangesloten landen verzonden.

Plaats van de conferentie

Deze was in het „huis” van Apimondia, midden in Boekarest (Str Pitar Mos) de zetel ook van bovengenoemd instituut.

Er was een simultaan-vertalingsinstallatie met losse oortelefoons en ringleiding (van onze nationale lampenfabriek.)

De tolken (vertaalsters van de eigen uitgeverij) waren goed voor hun taak berekend; ze kenden ook de vaktermen. Maar ze zijn voor de „bron” soms op elkaar aangewezen; als de sprekers te

vlug spreken, kunnen zij de discussie niet bijhouden. Er waren geen aparte cabines en daardoor waren ook de andere stemmen in de telefoons te horen.

Een groot voordeel was ook, dat dezelfde tolken ook meelingen met alle excursies; ter plaatse vormden zich groepjes rond één vertaalster.

Excursies

De verschillende inleidingen werden verdeeld over de ochtenden en de late namiddagen, zodanig, dat steeds één aspect ter sprake kwam: verspreiding, voorkomen en bestrijding, wetgeving, etc.

Tussendoor werden excursies gemaakt in de omgeving. Omdat vele deelnemers van huis uit dierenartsen waren, werd het eerst een uitvoerig bezoek gebracht aan het Roemeens instituut Pasteur (centraal diergeneeskundig onderzoekcentrum). Evenals in ons land werden ook hier diverse sera (entpreparaten) voor de opsporing en bestrijding van dierziekten gemaakt.

Het tweede uitvoerige bezoek betrof de instellingen van de Roemeense bijenhouders in een groot park („campus”) aan de rand van de stad. Niet alleen stond op dit terrein de verwerkingscoöperatie voor honing en was en de fabriek voor imkersartikelen, waaronder bijenkasten, maar ook werden middelen tegen bijenziekten (zoals b.v. *Sinéacar*) en (weer apart) humane geneesmiddelen en cosmetica gemaakt, waarin honing, was, propolis of koninginnegelei wordt verwerkt. Verder waren gevestigd een permanente tentoonstelling over de Roemeense bijenteelt en van de materialen uit de eigen fabrieken (pas sterk vergroot), de kantoren van de eigen organisatie, een eigen proefstation voor de bijenteelt en de drukkerij en uitgeverij van Apimondia.

Deze omvang is beter te begrijpen, als men weet dat het gaat om een organisatie van 60.000 leden met ongeveer één miljoen bijenvolken. De bijenteelt is als bedrijfstak belangrijk en levert vreemde valuta voor de gemeenschap.

Door medewerkers van het proefstation werd tijdens ons bezoek een demonstratie gegeven over het gebruik van het eigen middel „*Sinéacar*” voor opsporing en bestrijding van Varroa.

Dagtocht

Eén dag werd geheel besteed aan een grote excursie, eerst door de grote laagvlakte en later door de Karpaten. De laagvlakte is een grootschalig akkerbouwgebied, zoals onze Flevo-polder of Noord-Frankrijk. De granen waren al geogost; te zien waren nog grote oppervlakten mais, zonnebloemen en lucerne. De grond was meestal erg droog, maar de stand van de gewassen was wel gelijkmatig. Soms enkele velden met soja of wijnstokken. Slechts een enkele maal zagen we een beregeningsinstallatie in werking.

In Buzau werd even gestopt. Het is een provinciehoofdplaats; het centrum leek (m.u.v. het historisch raadhuis) bijna het evenbeeld van Emmeloord met zijn Deel en Lange Nering. Hier bezochten we een winkel van de plaatselijke imkerscoöperatie. Daar werden verkocht honing, honingwijn, imkersartikelen, maar ook geneesmiddelen en cosmetica met honing, was, propolis of koninginengelei samengesteld.

Van hier maakten we een doorsteek door de Karpaten langs de rivier de Buzaul. In het gebergte werd een stoeterij voor Engelse volbloeds (bestemd voor paardenrennen) bezocht.

De extensief beheerde weilanden waren zeer bloemrijk, o.a. met *Salvia superba*, bij ons bekend als vaste plant. Op dit landgoed was ook een bevruchtungsstation voor de Roemeense *Carnica's* gevestigd. Productie 10.000 bevruchte moeren per seizoen; 6 personen waren hieraan vast verbonden; verkoopprijs 50 Lei per stuk.

Via overlarven wordt een groot aantal verkregen; 4 kernvolkjes komen bij elkaar in één kast met de vliegopening aan de vier zijden. Er werden veel darrevolken gehouden, ook om de kleine kastjes te bevolken. Het geheel lag op 450 m. hoogte, voor Roemenië al een „ruw” klimaat! Tussen de bijenkasten werd mineraalwater en accacia-honing in de raat aan de bezoekers geboden; geen enkele last van roverij, zo goed was de dracht nog eind augustus!

Ook een privé-bijenhoudster met $\pm$ 50 volken werd met een bezoek vereerd. De kasten (Dadant type) stonden in de tuin naast het huis.

Er werd niet mee gereisd – ter plaatse was het gehele jaar voldoende dracht. Zoals in zoveel landen in Oost-Europa was ook hier duidelijk te zien, dat dit „nevenbedrijf” een zeer positieve invloed had op de materiële welstand van de eigenaar.

De doorsteek door het gebergte duurde door de grootscheepse reconstructie van de weg over een zeer grote afstand veel langer dan was voorzien. In het gebergte en langs de randen nog veel boerendorpen met kleine, eigen bedrijven. Ook kwamen we door een dorp met veel moerbeibomen (witte moerbeï) t.b.v. de zijderupsenteelt.

De laatste pleisterplaats was Brasov (vroeger Kronstadt), een groot toeristencentrum (ook voor de wintersport). Ook hier werd de plaatselijke winkel van de imkers o.l.v. een bestuurslid bezocht.

Ofschoon „maar” een dagtocht, was ik toch blij dat deze tocht in het programma was opgenomen om nog enige indrukken van het land te kunnen opdoen.

Belangrijkste conclusies:

1. Ieder van de deelnemers (resp. deelnemende landen) is van plan al het mogelijke te doen om de import en de verspreiding van deze nieuwe parasiet zoveel mogelijk, zo goed mogelijk en zo lang mogelijk tegen te gaan.

2. Deze opvatting staat gelukkig in lijnrechte tegenstelling tot de aanpak van de inwendige mijtziekte (Acariose), zoals die tot dusverre plaats vond.

De wenselijkheid en de noodzaak van de hiervoor te nemen maatregelen in Noordwest- en Midden-Europa werden in Zuid-Europa altijd sterk in twijfel getrokken.

3. Via het „Office internationale des Epizooties” te Parijs zullen aan de nationale regeringen aanbevelingen worden gedaan hun wetgeving ter bestrijding van besmettelijke bijenziekten snel en goed aan te passen. In dit verband dient er aan onze Benelux-afspraken nog heel wat gesleuteld te worden.

4. De snelste, beste en meeste informatie over verdachte verschijnselen bij bijenvolken wordt verkregen door een voorlichtingsdienst, die het vertrouwen van de imkers geniet. De medewerkers moeten in staat zijn regelmatig persoonlijk contact te kunnen onderhouden met alle afdelingen in hun regio.

De huidige onderbezetting van die dienst houdt grote gevaren in!

Boekbespreking

In de loop van het vorige jaar werd door het Econ-Verlag een boek uitgegeven van de Russische arts dr. Naum P. Joyrish onder de Duitse titel "Die Welt der Bienen", in de vertaling van dr. Bernd Rullkötter.

Na even bladeren zal het de lezer duidelijk worden dat deze vlag de lading niet dekt, d.w.z. de titel dekt de inhoud niet en nog minder de ondertitel "Ein Tierstaat sichert unser Leben". We hebben hier namelijk niet te maken met een boek over bijen, maar over hun produkten en dan alleen nog vanuit het oogpunt van volksgezondheid, hygiëne e.d.

De schrijver begint met een historisch overzicht van de bijenteelt, dat, door een grote hoeveelheid van her en der bijeengeraapte, soms zeer twijfelachtige gegevens in een te kort bestek, aan overladenheid lijdt en een rommelige, onsamenhangende indruk maakt. Bovendien worden de laatste 4 van de in totaal slechts 10 (!) pagina's ingeruimd voor een propagandistische, maar in dit verband volkomen overbodige uiteenzetting over Sowjet-russische planning en produktiemethoden, niet alleen met betrekking tot de bijenteelt.

Vervolgens huppelt dr. Joyrish in zegge en schrijve 23 pagina's door — zoals de titel aangeeft — de wereld der bijen. Hij doet dat grotendeels op grond van vrijwel onbekende Franse, Amerikaanse en O-Europese bronnen. Dit is natuurlijk zijn goed recht, maar erger is dat zijn beschrijving zo ontstellend slecht is uitgevallen. Iemand die van bijen maar een klein beetje afweet kan ook dit tweede hoofdstukje gevoeglijk overslaan, temeer omdat de inzichten die daarin te berde worden gebracht zo gezegd een baard van jaren hebben en het weinige dat hij erin als nieuw naar voren brengt eerder merkwaardig is dan dat het een serieuze bijdrage levert tot verrijking van de kennis over het bijenleven. Kort en goed: voor de leek is het een verwarrend en opnieuw onsamenhangend overzicht, terwijl de kenner of vakman zich twee dingen kan afvragen: of de schrijver was niet exact op de hoogte van de betrouwbaarheid van zijn gegevens (en dat is een onvergeeflijke blunder, althans voor wat het boek

pretendeert te zijn), of de vertaler heeft hem of het niet begrepen. Dit is meer dan eens te merken aan onnauwkeurigheden in het zinsverband, maar ook bij het gebruik van bekende gegevens. De uitgever beweert dat dr. Joyrish vaak contact met Karl von Frisch heeft gehad. Die bewering verliest veel aan geloofwaardigheid, wanneer alleen al op pag. 31 twee kapitale fouten (beter: om-draaiingen) m.b.t. de theorieën van Von Frisch worden gemaakt. Bovendien wordt onze beroemde Nobelprijswinnaar door het hele boek heen hardnekkig aangeduid als K. Frisch en zoiets geeft toch te denken!

Reeds eerder publiceerde de Russische expert in Westerse tijdschriften, o.a. in "Die Natur" ("Antibakterielle Stoffe im Bienenhonig", 12, 1948) en "Archiv für Bienenkunde" ("Heilkraft des Honigs", Bd. 37, 1960). Men zou dit boek een uitbreiding en verdieping daarvan kunnen noemen, waarbij men tegenover de interessante en smakelijk opgediende kost toch een zekere terughoudendheid in acht moet nemen. Zoals met dergelijke stof meer het geval is zijn de gegevens soms erg gezocht en ligt er op de beweringen te veel nadruk. Met dien verstande dat de waarde van honing, stuifmeel, was en

 Het resultaat van jarenlange samenwerking met bijenteeltinstituten en beroepsimkers over de hele wereld.

STAPLA® - Wabe ST 6

- vervaardigd uit speciale kunststof met waslaag
- wordt door de bijen in broed- en honingkamer graag in gebruik genomen
- in elke raammaat leverbaar

- energiebesparing
- breekt niet
- makkelijk schoon te maken en te steriliseren
- productievere en sterkere volken
- was wordt een echte bron van inkomsten
- geen beperkte levensduur maar een investering voor één keer

Vraag onze prospectus aan met alle bijzonderheden en de gebruiksaanwijzing voor het overgaan van was- op Stapla-raten ST 6.

Aanvragen van handelaren worden graag tegemoet gezien.

STAPLA GmbH & Co.
Dieselstr. 5
6365 Rosbach v.d. H - W. Duitsland
Tel. (06003) - 12 62

propolis vanuit een onwerkelijke fantasie dikwijls schromelijk wordt overdreven, iets waarvan malafide reclamemakers dankbaar gebruik maken. Evenals tegenover andere natuurgeneesmiddelen en -preparaten is een voorzichtige waardering ten aanzien van bijenprodukten meer op zijn plaats. Ze zijn niet alleen zaligmakend en een jubelende opwinding leidt ook in dit opzicht niet zelden tot een fikse kater.

De rest van dit "bijenboek" (en dat is gelukkig meer dan de helft) getuigt van meer kwaliteit. Hierin komen vele aspecten van de diverse bijenprodukten aan de orde, terwijl grote aandacht wordt besteed aan het gebruik ervan in de (volks) geneeskunde. Recepten ontbreken niet, zelfs voor de keuken zijn er verschillende de moeite waard. Op dit gebied voelde de in juni 1978 overleden schrijver zich als (homoeopatisch?) arts blijkbaar uitstekend thuis.

Dit gedeelte is naast het standaardwerk van Pfarrer Edmund Herold "Heilwerte aus dem Bienenvolk" dan ook werkelijk een aanwinst te noemen, al was het alleen maar om eens met een geheel andere visie kennis te maken. Het

neemt echter niet weg, dat de titel daarom juist een misslag is en ten onrechte verwachtingen suggereert bij de argeloze lezer, die iets meer over "de wereld der bijen" te weten wil komen. Dit minder belangwekkende als wel zeer bijzondere boek wordt afgesloten met een beperkte en weinig gevarieerde literatuurlijst, maar met een uitgebreid register. De uitgever liet het werk drukken op grof papier en gaf het een gebonden linnen band mee. Misschien is deze forse uitvoering wel de commerciële reden, waarom er slechts acht kleurenfoto's konden worden opgenomen.

Naum P. Joyrish — Die Welt der Bienen — Econ Verlag, Wien/Düsseldorf, 1978 — 320 p., 8 afb. — geb. DM 36,—.

N.B. Jan van de Veluwe las dit boek ook en schreef er een artikeltje over, dat onder de merkwaardige titel "Legbatterijen voor bijen" in ditzelfde Groentje werd geplaatst.

Chr. Maillie

LEGBATTERIJEN VOOR BIJEN

De serieuze imker zal zich bij het lezen van een dergelijk opschrift de ogen uitwrijven en zich afvragen wat voor onzin hem nu weer wordt voorgeschoteld.

Bij legbatterijen denken we nl. aan die arme kippen, die niets anders doen dan eten en eieren leggen; de afschuw voor dat systeem heeft zulke vormen aangenomen, dat vele mensen alleen nog maar eieren van "scharrelkippen" wensen te consumeren.

Wellicht komt het ook nog zo ver, dat we alleen nog maar honing van "scharrelbijen" wensen en dat dit op de potjes moet zijn aangegeven.

Hoe vreemd het ook klinkt, toch zijn we al bijna zo ver. In de Sovjet Unie, de grootste bijenatie ter wereld (10 miljoen bijenvolken), is men er al in geslaagd een kleine 100-tal honingvariëteiten te verkrijgen, die qua grondstoffen wetenschappelijk werden samengesteld en vervolgens aan de bijen werden toegediend om als "geprogrammeerde" honing te worden geoogst en afgeleverd.

Het uitgangspunt hierbij was dat de bijen kans zien om in hun honingblaas, het levende laboratorium, giftige nectar om te zetten in niet-giftige honing, m.a.w. de bijen zijn in staat om niet-gewenste stoffen uit de nectar en wie weet

welke stoffen nog meer, te verwijderen.

De grote man op dit terrein is de medio 1978 overleden Russische arts en apidoloog Naum P. Joyrish. Hij startte zijn experimenten in 1939 in de Taiga, het verre Oosten van de Sovjet Unie met zijn bekende rijke drachtvelden. Nadien werkte hij in verschillende delen van Rusland en beproefde zijn methoden onder alle klimatologische omstandigheden.

In dit systeem worden bijen gevoed met kunstnectar, dat in feite bestaat uit een aantal basisgrondstoffen (melk, eieren, bietensappen, rammenas e.d.) en een hoeveelheid toevoegingen, zoals phytine, chloorcalcium, streptocide, vitaminen e.d.

Kleurstoffen kunnen worden toegevoegd, zodat de honing elke gewenste kleur kan worden gegeven.

Men past deze methoden toe in drachtarme periodes in het voor- en najaar; een voordeel is, dat de bijen enerzijds tot een snelle ontwikkeling komen en anderzijds sterk de winter ingaan. Belangrijke eindprodukten zijn o.a. Ginsenghoning, afkomstig van de Ginsengwortel (te vergelijken met de peterseliewortel), van origine afkomstig uit China en India, waar Ginsengwor-

tels sinds eeuwen als een waardevol medicijn worden aangemerkt.

Afkooksel van dennenaalden en rode bieten schijnen ook bijzonder goed te zijn; hierin bevinden zich vele vitamines, die de bijen in de honing verwerken. Aldus ontstaat denne- en rode bietehoning.

Het kunstmatig inbrengen van vitamines is uiteraard ook mogelijk doch een bezwaar is, dat deze dikwijls binnen korte tijd weer worden afgebroken. Dergelijke gevitaminiseerde honingsoorten dienen dan in diepvriestoestand te worden bewaard.

Een sterk argument voor medicinale honingsoorten is, dat de nevenwerking van vele geneesmiddelen door de bijen uitgeselecteerd kunnen worden, iets waarin de geneeskunde nog onvoldoende is geslaagd. Voorts is het toedienen van medicinale honing altijd beter dan de inname van pillen en poeders; het medicament vormt in de honing een integrerend bestanddeel.

Voor dieëtpatiënten schijnen hier perspectieven te liggen.

Ook is men er in geslaagd bloedhoning door de bijen te laten produceren, een produkt met uiterst gecompliceerde en waardevolle chemische eigenschappen.

Hiervoor wordt dierlijk bloed gebruikt, dat vooraf o.a. gemengd wordt met een 4% oplossing van Citroenzure natrium om stolling tegen te gaan.

Melkhoning is witgeel van kleur, ruikt en smaakt aangenaam. Magere melk wordt hiertoe met poedersuiker tot een verzadigde oplossing gebracht, die de bijen gretig opnemen.

Daar de melk niet gekookt wordt, blijven de enzymen onaangetast, het overtollige vocht wordt door de bijen afgevoerd en de aan bederf onderhevige organische stoffen worden geconserveerd in de vorm van honing.

Gezien de grote successen met deze "vliegende apotheken" neemt men reeds proeven om de bijen ook gedurende de winter in speciale ruimten voor dit doel aan het werk te zetten (bijv. augurkenkassen). Het voederen vormt geen probleem, men dient de kunstnectarsoorten toe in plastic voerbakken. Al naar gelang de houdbaarheid der kunstnectarstoffen worden kleinere of grotere porties toegediend.

De uitwerking van al deze in wezen onnatuurlijke voedingsbronnen blijkt niettemin positief te zijn. Men stelde vast, dat kunstnectar met eiwitten, vitamines en mineralen het organisme van de bij gunstig beïnvloedt.

Het weerstandvermogen tegen schadelijke invloeden en infecties wordt er door verhoogd. Op de overwintering bleek deze voeding een zeer goede invloed te hebben.

Dit waren enkele progressieve activiteiten, die zich in de Sovjet Unie afspeelden en welke zijn beschreven in het boek "Die Welt der Bienen" van Naum P. Joyrish.

J. v.d. V.

De lezer schrijft

OPNIEUW: WELK RAS ?

Op 9 februari j.l. vervulde de heer Geskes in Ughelen een spreekbeurt over de Carnica-teelt. Mijn waardering hiervoor wijkt af van de zijne. Daar ik op de bewuste avond de discussie niet kon bijwonen en de woorden van de heer Geskes veel onvrede in mij hebben nagelaten, heb ik mijn gedachten op schrift gesteld en ter publikatie in ons maandblad aangeboden. In de aanvang van zijn betoog stelde de heer Geskes, dat ons inheemse zwarte bijenras sterk gebastaardeerd was door vroegere import van Italiaanse, Krainer en Kaukasische koninginnen, dat onze Nederlandse bij hierdoor waardeloos was geworden en - volgens zijn inzicht - geheel door de Carnica vervangen zou moeten worden.

Wat de bastaardering betreft heeft de heer Ges-

kes gelijk; vorige generaties imkers hebben hier op ondoordachte wijze veel bedorven. Ik ben het echter niet met hem eens, wanneer hij onze inheemse bijen hierom waardeloos noemt; er zijn nog vele zeer goede volken onder en het is beslist niet a priori onmogelijk om met een geschikt teeltkeusprogramma het oorspronkelijke ras weer redelijk zuiver terug te fokken.

Het voorstel om de Nederlandse bij dan maar geheel te vervangen door de Carnica deed mij bepaald pijn en trof mij als een verwerpelijke gedachte. De imker wordt, zowel in ons Groentje als in andere bladen, vaak afgeschilderd als een natuurliefhebber. Het doet wel erg wrang aan, als zulk een natuurliefhebber het bijenras, dat hier van nature thuishoort wil opruimen ten gunste van vreemde import. Welke motieven liggen hieraan ten grondslag? Alleen het ver-

meende geldelijke gewin? Laten we vaststellen, dat het kenmerkende van de natuurliefhebber geenszins is het uitsluitend handelen op grond van economische motieven.

De Carnica komt uit een stamland met een klimaat dat, ondanks zijn betrekkelijk variabele karakter, toch duidelijke continentale trekken vertoont. De overgang van winter naar voorjaar verloopt er dan ook aanmerkelijk minder wisselvallig dan in ons land. Goed aangepast bij het klimaat in haar stamland, maakt de Carnica een snelle voorjaarsontwikkeling door. De Nederlandse bij doet er ongetwijfeld langer over; om vroeg in het voorjaar sterke volken te krijgen moeten hier meestal kunstgrepen worden toegepast. Wanneer nu in het voorjaar na een aantal zachte dagen nog een fikse periode met koud weer volgt, is een al te groot broednest echter niet steeds een voordeel. De weersomstandigheden kunnen de bijen dan soms dwingen een deel van het broednest in de steek te laten. Ik kan de beperkte broedaanzet van de zwarte bij dan ook niet uitsluitend als een nadeel zien.

In augustus liggen de zaken volkomen anders. Het effect van het korten van de dagen wordt in het stamland van de Carnica door het bergachtige landschap nog versterkt; de zon gaat immers de eerste uren na zonsopgang en de laatste uren voor zonsondergang schuil achter de bergen. De aan deze omstandigheden aangepaste Carnica-bij verliest dan ook al reeds in augustus een groot gedeelte van haar haaldrift, terwijl de aan het open landschap aangepaste Nederlandse bij nog volop aan de slag wil en dit heeft zin: de heidedracht.

Grote heidevelden (voornamelijk struikheide: *Calluna vulgaris*) treft men op de wereld alleen aan in West-Europa; zij zijn enig in hun soort. De heide komt in de Atlantische kustgebieden voor vanaf midden Noorwegen tot in noord Spanje. In het centrale gebied komt zij ook nog ver landinwaarts voor.

Heidehoning is een apart soort honing. De bijzondere geurigheid en de gelatineuze consistentie maken hem tot een extra gewaardeerd produkt. Als hij als raathoning wordt aangesneden lekt hij niet uit de raat. Weliswaar heeft men bij het slingeren van heidehoning meer werk („kolben”), maar hier staat tegenover dat heidehoning steeds veel duurder kan worden verkocht dan andere soorten honing. Een bezwaar van de heidedracht is de grote wisselvalligheid. Het succes is niet alleen afhankelijk van het weer, tijdens, maar ook van het weer vóór de dracht. Ook de wijze waarop de heide wordt beheerd is van invloed. Voorts raakt men op de meestal vol spinnewebben zittende heidestruiken heel wat bijen kwijt. De volken ko-

men hierdoor vaak danig verzwakt van de heide terug.

Volgens de heer Geskes kunnen de Carnicavolken met de nodige kunstgrepen nog wel tot enige activiteiten op de heide worden aangespoord. Het verlies aan bijen zal dan echter ook de Carnicavolken niet gespaard blijven met als vooruitzicht: nieuwe kunstgrepen om de volken het volgend voorjaar op sterkte te krijgen. Het moet uit de lengte of uit de breedte.

Nederland ligt centraal in het Europese heidegebied. Van oudsher is in Nederlandse heidehoning gewonnen en vooral met het oog op de bijzondere kwaliteit van deze honing zouden wij wel erg dom doen als wij de mogelijkheden van de heidedracht niet zo veel mogelijk zouden benutten.

Juist hier heeft de Nederlandse imker de gelegenheid om zijn kunnen te bewijzen. Juist hier is door de bijzondere aard van het produkt voor de Nederlandse imker eer te behalen, tot ver in het buitenland! In de toekomst zal hierom de Nederlandse imkerij meer gebaat zijn met het fokken van een paar goede stammen van de zwarte bij, die sinds mensenheugenis de heidedracht op haar programma heeft gehad, dan met een importbij, die juist hier haar zwakste punt heeft. Ik zou dan ook liever zien dat de heer Geskes met de werkkraft en de ijver waarvoor hij in de imkerswereld bekend staat, zich zou willen inzetten voor het fokken van één of meer stammen van ons inheemse bijenras met de gewenste bedrijfseigenschappen (vooral ten opzichte van de heidedracht) en te stoppen met de klakkeloos uit het buitenland overgenomen Carnicateelt.

Het wordt tijd eens te overwegen of ons beleid ten opzichte van de rassenteelt niet grondig gewijzigd dient te worden. Er wordt eigenlijk op een vreemde manier met twee maten gemeten. Carnica-koninginnen kunnen op Schiermonnikoog raszuiver worden geteelt. Onze zwarte koninginnen zijn vogelvrij. Zwarte darren mogen op Schiermonnikoog niet komen, maar de Carnica-darren hebben door het hele land vergunning om onze zwarte bij onbeperkt te bastaarderen. Wordt het niet zo langzamerhand tijd om voor de zwarte bij een refugium in te richten, zodat verdere bastaardering van onze inheemse bij voorkomen kan worden?

In het nummer van januari 1979 van ons maandschrift lezen wij (p. 7-8) dat de EEG-toewijzing voor het koninginneteelstation op Schiermonnikoog ten goede moest komen aan **alle** Nederlandse imkers. Vele imkers zullen het met mij eens zijn, dat aan deze voorwaarde momenteel **niet** wordt voldaan en dat hun belangen door de huidige toestand veeleer worden geschaad dan gebaat. De hieruit te trekken conclusie is, dat

de Carnica-activiteiten op Schiermonnikoog zo spoedig mogelijk dienen te worden gestaakt. Wij doen er beter aan om allereerst te inventariseren welke mogelijkheden er zijn om tot een goed opgezet fokprogramma voor onze inlandse bij te komen. Wellicht kan een jonge bioloog gevonden worden, die op een hiermede verband houdend onderwerp wil promoveren. De faciliteiten van Schiermonnikoog dienen, in overeenstemming met de oorspronkelijke bedoeling, ten dienste van dit fokprogramma te worden gebruikt.

R. S. Kaltofen, Ugchelen.

BIJEN HOUDEN IN GLAS

Bij deze wil ik graag een nieuw type (?) bijenkast introduceren: **DE VOLGLASKAST.**

Dit is een door mij ontwikkelde volledig glazen bijenkast. Gedurende een jaar hebben mijn vrouw en ik met ± 20 van deze kasten gewerkt en ik mag wel zeggen met succes en plezier. De volglaskast is een spaarkast van glas. Een vitrine dus waarmee men normaal kan stapelen, de glazen bakken zijn bovendien te combineren met de houten van de spaarkast. Het geheel wordt verduisterd met een diepdak dat als een hoge hoed over de kast wordt heengezet. De broed- en honingkamers zijn aan voor- en achterzijde dubbelwandig en aan de zijwanden voorzien van een stevige glazen handgreep.

Een variant op deze kast zijn volglas-binnenbakken (foto 1) voor de simplexkast, zij verschillen van de voorgaande door de niet-dubbelwandige voor- en achterwand, hierdoor werd het mogelijk de glazen handgrepen weg te laten, zodat de buitenwanden van de simplex er gladjes over schuiven. (foto 2).

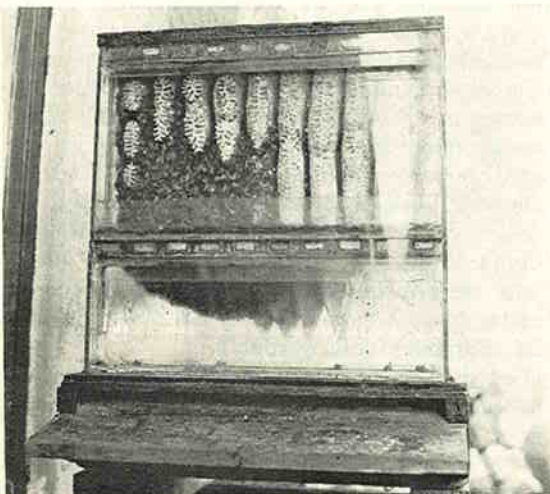

Foto 1
Proefmodel van een volglazen simplex-binnenbak (later nog iets gewijzigd). Foto genomen bij -5°C . Ijsafzetting onder tegen de kastwand. De bijen krijgen alleen een strookje voorbouw.

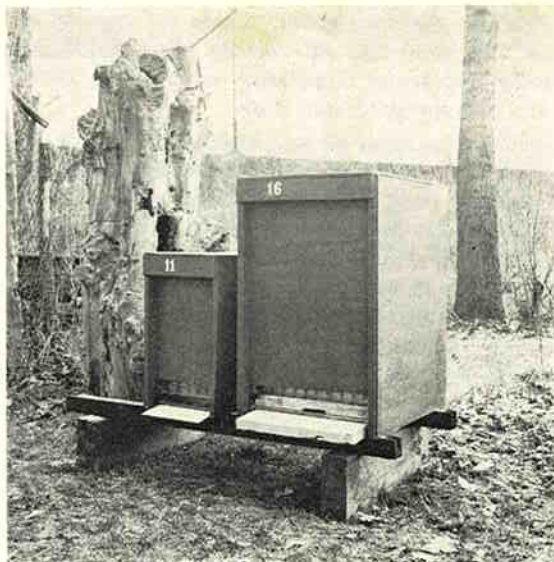

Foto 2
Het triplex diepdak glijdt als een hoge hoed over de kast en laat voldoende ruimte over voor voerbak of voeremmer. Foto Marja Verplanken.

Naar mijn mening is de volglaskast een ideale leskast. Een prachtbezit voor iedere imker die zijn bijen graag wat vaker ziet of laat zien zonder zijn volk daarbij te storen. Hij heeft daarmee een vitrine waarmee alle moderne methoden normaal kunnen worden uitgevoerd. Hoewel deze kast geen reiskast is, kan zij toch goed vervoerd worden, met name wanneer de glazen bakken met de houten gekombineerd zijn.

Mijn ervaringen van dit jaar heb ik opgetekend en als volgt ingedeeld:

1. Gewicht, breekbaarheid en reizen;
2. Stapelen en vastkitten van glas op glas;
3. Reacties van de bijen op het licht (alleen bijzonderheden in het gedrag);
4. Gladde wanden en condensatie;
5. Invoeren met bakken en emmers.

Vragen hierover zal ik met plezier beantwoorden. De kasten zijn te zien: Oude Stationsweg 71 Zaltbommel. Tel. 04180 - 4066. E. Broekkamp.

HET NIEUWJAARSWOORD

De Hr. H. Knol te Aalten schrijft:
Het lijkt mij een goede gedachte om het "Nieuwjaarswoord" van de voorzitter met enige passende woorden vanuit het veld te beantwoorden. In genoemd nieuwjaarswoord constateert onze voorzitter dat er in het komende jaar veel proevingen op stapel staan. Met andere woorden: We zullen als imkers wel zwaar beproefd en op de proef gesteld worden.

Vooral het zoeken naar een nieuwe bedrijfsmethode, thans nog in het stadium van proefnemingen, zal ons vele zorgen baren. Wel hebben we de "Aalster methode" die na jaren lange proeven tot stand kwam en dus wel als beproefd beschouwd kan worden, maar of deze in de toekomst onze voortgezette proefnemingen doorstaan kan is weer ter discussie gesteld.

Ook werden we in 1978 verblijd met de geboorte van onze "Ericaluna". Ze draagt een mooie naam en ik voorzie dat deze naam binnenkort wel veelvuldig in de registers van de burgerlijke stand zal verschijnen als gevolg van de aan drift tot behoud van de soort bij imkers en imkeressen.

Thans is Ericaluna nog jong en pril, maar bij het opgroeien wachten haar nog vele proefwerken en andere beproevingen. Al verder zien we aan de horizon de "Imkermeister Walter Deichmann" verschijnen. Zijn methode is kennelijk al beproefd en stromen nectar bereiken de "Magaziner". Zal dit proefmonster er in gaan als honingkoek? Al met al veel zorgen voor de voorzitter vanwege al de taken die hij zichzelf oplegde.

Moge aan het einde van 1979 als proef op de som blijken dat zijn streven mag leiden tot veel voldoening voor hemzelf en voor de modale imker. Proficiat!

H. Knol.

Onze alg. voorzitter zond ons de volgende reactie op het bovenstaande:

Bij de beantwoording van het Nieuwjaarswoord reageert ons geacht lid, dhr. Knol op het aspect "beproeving", als zou dat het enig zaligmakende zijn, dat mij voor ogen staat. Door alle overige activiteiten onbesproken te laten wordt aldus wel een "beproefd" of vertekend beeld van het Nieuwjaarswoord gegeven.

Om op de beproevingen zelve terug te komen: de geachte criticus bepaalt zich voorts uitsluitend tot de bedrijfsmethoden, waarbij hij helaas onvoldoende oog heeft voor de overige beproevingen, zoals de inwintering op invertsuikers, verbetering van de kastventilatie, Nosemabestrijding e.d., een serie beproevingen waarvoor de Proefbijenstand zal worden ingeschakeld, m.i. een alleszins normale gang van zaken.

Dat de Aalster-methode volledig zou zijn "uitgeprobeerd" is inmiddels wel door feiten achterhaald; niettemin heeft deze methode circa 25 jaar als een basissysteem gewerkt en als zodanig niet slecht gefunctioneerd.

Inmiddels zijn er echter vele ingrijpende modificaties en aanvullingen op deze methode te bespeuren en mede gezien de ontwikkelingen op het terrein der methodieken elders is het noodzakelijk om alert te blijven en deze zaken af en toe eens ter discussie te stellen.

Wat Uw opmerking betreft omtrent Imkermeister Walter Deichmann, die U aan de horizon ziet verschijnen, wil ik opmerken, dat die horizon niet meer zo ver verwijderd is, getuige het artikelje van dhr. Barendse in het januarinumnummer. Een bezoek aan zijn imkerij zal U aantonen, dat de "stromen nectar", dank zij die moderne bedrijfsmethode, hier overigens ook al bekend, eveneens zijn spaarkasten weten te bereiken! Naar ik meen heb ik in mijn openingswoord niet gerept over de Ericaluna-methode; als geachte scribent echter de Groentjes gedurende de afgelopen 20 jaren goed gelezen had, waarbij ik inzonderheid doel op de vele artikelen "Willem word wakker", dan zal het hem niet verwonderen dat deze methode, zij het naamloos, door menig imker in het centrum van het land al vele jaren met succes wordt toegepast.

Evenmin heb ik woorden gebruikt waaruit afgeleid zou kunnen worden, dat "we als imkers wel zwaar beproefd en op de proef gesteld zullen worden"; m.i. een ietwat vreemde conclusie, geheel voor rekening van de schrijver.

Tot slot dank voor de goede wensen t.a.v. het einde van 1979, echter met dien verstande dat daarbij Uw weinig gefundeerde critiek (diagnose?) niet als uitgangspunt zal worden genomen.

J. J. S.

De Leraar Bijenteelt, die onder het pseudoniem „Jover” veel publiceert in wat wij gewoonlijk aanduiden als „Het blad van de Zuidelijke Bonden” schreef ons: „Gezien de toenemende geestelijke verbroedering tussen de imkerorganisaties t.w. De Algemene Nederlandse Vereniging en de drie Zuidelijke Bonden zich o.a. uitende in een uitwisseling van lezenswaardige artikelen in hun beider maandbladen voelt ondergetekende zich ook geroepen aan deze ontwikkeling een positieve bijdrage te leveren.” Wij zijn voor deze geste uiteraard zeer erkentelijk en zullen deze bijdragen, die min of meer tijdgebonden zijn en waarvan U hier de eerste aantreft, in de komende maanden plaatsen.

REIZEN NAAR DE WILG = EEN VOEDELIGE ZAAK

Het reizen naar het koolzaad en naar de heide is onder moderne imkers „in”. Echter, het bezoeken van de wilgedracht in het voorjaar is (nog) niet gemeengoed van de gemiddelde imker. Vaak wordt wel gepropageerd, dat men per volk één wilgeboom nabij de hal moet hebben, hetgeen dan een belangrijke voorwaarde zou zijn voor een redelijke voorjaarsontwikkeling. Op zich genomen is elke aanplant van een drachtplant een nuttige en noodzakelijke activiteit, doch in verband met de betreffende korte

bloei duur van een wilgesoort beschikken de volken op de stand dan maar in een beperkte periode over een matig tot redelijk stuifmeel-aanbod.

Op naar de wilg !

Het is zondermeer een voordelige zaak om begin maart met Uw bijenvolken naar de wilgedracht te reizen.

Vroeger trof men wilgen aan in hakhoutwallen dichtbij huis. Tegenwoordig is de wilg in het Zuiden des lands teruggedrongen tot veelal natuurterreinen. Vandaar, dat U naar de beheerder van het terrein stapt en vraagt om een vergunning voor plaatsing van Uw volken. Voor een luttel bedrag verschaft U Uw bijen toegang tot het paradijs rijk aan wilgen !

Over de waarde van de wilg lezen we in Schotman: „... de bloei van de wilgen waarborgt een behoorlijke toevloed van versch stuifmeel . . . . de wilg is van buitengemeen belang in het voorjaar . . . . de grootste toevloed aan stuifmeel valt in het voorjaar, juist als de behoefte aan stuifmeel voor den broedaanzet het grootste is . . . .”

Afstand tot de wilg

Soms hoor je imkers zeggen, dat in de buurt van hun stand voldoende wilgen aanwezig zijn. Op ongeveer een kilometer afstand van hun hal staan tientallen wilgestruiken, waarheen hun bijen gemakkelijk vliegen. Dit gemakkelijk vliegen lukt echter wel bij gunstig vliegweer. Maar in het voorjaar bij temperaturen van net boven de tien graden gaan veel vliegbijen verloren, als ze de vlucht hebben op een drachtbron, die wat verder van de standplaats der volken verwijderd is.

Daarom is het noodzakelijk erop te wijzen, dat de opvatting van good-old Schotman nog steeds opgaat, dat de drachtbron in het vroege voorjaar **binnen 500 meter** van de standplaats verwijderd moet liggen.

Dan pas wordt het risico van bijenverlies zoveel mogelijk verkleind. Hieruit volgt, dat de imker zijn volken a.h.w. op de wilgen moet plaatsen. Immers hij plaatst zijn honingvolken toch ook tussen het fruit en het koolzaad !

Wel is succes pas verzekerd, als het aantal volken voldoende gespreid is. Binnen een gebied met een straal van 500 meter kan men denken aan een maximale bezetting van 15 volken. Bij overschrijding van dit maximum is er een grote kans, dat de spoeling te dun wordt.

Een groot voordeel van de wilgedracht in natuurgebieden is de gespreide bloeitijd. Meestal groeien er verschillende soorten, die elkaar in bloeitijd opvolgen. Daardoor beschik je al gauw over een bloei duur van begin maart tot eind april.

Bijzonderheden van de wilg

In Europa zijn ongeveer 35 soorten wilg inheems. Het hout van de wilg is voor de mens waardeloos, maar zijn takken zijn uitstekend geschikt voor bind- en vlechtwerk. Vermeerdering van de wilg vindt gemakkelijk plaats door takjes van meerjarig hout met een lengte van 30 cm voor 2/3 deel in de grond te steken. Tot na de bloei kunt U stekken. Tijdens de bloei neemt U bij voorkeur stek van mannelijke, geelbloeiende wilgen. De wilgesoorten zijn tweehuisig d.w.z. er zijn struiken met alleen groene, vrouwelijke katjes, die alleen nectar afscheiden, en je hebt struiken met enkel geelbloeiende mannelijke katjes, die **stuifmeel én nectar** afscheiden. Met name het feit, dat de mannelijke wilgen met gele katjes naast stuifmeel ook nectar afscheiden, is bij de meeste imkers onbekend.

De bijen bestuiven de vrouwelijke katjes, waarna het behaarde zaad in mei en juni door de wind verspreid wordt en onder gunstige omstandigheden binnen enkele uren tot ontkieming kan komen.

Het wilgestuifmeel wordt door de bijen in grote, licht- tot donkergele broekjes verzameld. Het stikstofgehalte van het stuifmeel wordt met 4%, het eiwitgehalte met 15-22% aangegeven. Daardoor behoren wilgepollen tot de stikstofrijke stuifmeelsoorten. Het behoort tot de biologisch meest werkzame soorten.

In streken met uitgestrekte wilgenbossen kan het een hoofddracht zijn. Een bevriende imker verenigt zijn volken reeds bij de voorjaarsinspectie en is er al meermalen in geslaagd om een honingzolder met wilgehoning te slingeren! In 1977 bijv. werd er op de voorjaarsbijenmarkt te Deurne versgeogste wilgehoning te koop aangeboden.

Slot

De wilgesoorten worden dan ook tot de voornameste vroege drachtplanten gerekend, omdat ze van doorslaggevende betekenis voor de voorjaarsontwikkeling zijn. Daarom staan ze in vele landen (waaronder Duitsland en Zwitserland) onder bescherming d.w.z. het is verboden bloeiende takken van in het wildgroeïende wilgen in het voorjaar te snijden en voor de verkoop aan te bieden.

In de meeste gemeenteverordeningen in Nederland is de wilg helaas nog vogelvrij. Iedereen kan en mag wilgestruiken kappen, als het hem belieft. Het wordt hoog tijd, dat de imkers het opnemen voor hun nuttige bondgenoot en deze wantoestand bij de verantwoordelijke instanties aan de kaak stellen !

Jover.

GEDRAG VAN WATERHAALSTERS

De veronderstelling dat een bepaald aantal bijen zich alleen toelegt op het verzamelen van water is uit onderzoek bevestigd. Veldbijen bespeuren water door het hoger waterdampgehalte van de lucht boven een wateroppervlak. Door middel van de voelsprietten zijn ze in staat een verschil in de luchtvochtigheid van 5% vast te stellen. Deze perfectie is op zichzelf reeds een aanwijzing welk een belangrijke rol water in de cyclus van het bijenvolk speelt.

Waterhaalsters geven ongeveer 70% van het verzamelde water over aan de huisbijen, die het opslaan in de honingblaas tot er in het volk behoefte aan ontstaat. Uit proefnemingen in Duitsland is gebleken dat waterhaalsters gemiddeld 56 vluchten per dag maken waarbij bijna alle bijen binnen de tien minuten uit en thuis waren. Tussen twee vluchten bleven ze slechts zelden langer dan vijf minuten binnen. In het volk dansen waterhaalsters alvorens de lading werd afgegeven. Als voorbereiding op een volgende vlucht bedelden ze wat voer bij een huisbij of zorgden er zelf voor dat de „inwendige bij” werd versterkt (brandstof voor de vliegmotor, Groentje 4/78 blz. 92). Bij een observatievolkje met omstreeks 2500 bijen fungeerde aan het einde van de dag de helft van dit aantal als reservoirbijen. Het merendeel had een weinig honing met het water vermengd. In het vroege voorjaar als er nog slechts weinig verse nectar beschikbaar is deponeren de reservoirbijen een deel van deze verdunde honing in cellen binnen of dicht bij het broednest.

Water en temperatuurbeheersing

Water is van wezenlijk belang om tijdens perioden met hoge temperaturen een constante temperatuur in het broednest te handhaven en het is gebleken dat de bijen op verschillende manieren gebruik maken van het gegeven dat verdampend water afkoeling veroorzaakt.

Ze bevorderen dit proces door:

- a. water te deponeren in oneffenheden van was en propolis op de bovenlatten.
- b. het verspreiden van water over de verzegelde voedselvoorraad, zodat deze er uit ziet alsof hij is besproeid.
- c. door kleine drupjes water aan te brengen in cellen open broed, waarbij tevens de juiste vochtigheidsgraad wordt gehandhaafd.

Al deze handelingen zijn er op gericht het water over een zo groot mogelijk oppervlak te verspreiden waarna door waaiëren het verdampingsproces op gang wordt gebracht.

Volgens Lindauer wees de thermometer in een gedeeltelijk beschadigd proefvolk slechts 33

graden aan juist boven de bodemplank terwijl de buitenluchttemperatuur op hetzelfde ogenblik 53 graden celcius bedroeg.

Gebrek aan water en de gevolgen

Hoewel niet precies bekend is hoeveel water volwassen bijen gebruiken is uit proefnemingen van Maurizio gebleken dat bijen beduidend langer leven als ze over voldoende water kunnen beschikken. In gebieden met hoge temperaturen gebruikt een volk tot 5 liter water op een hete dag. (Owen/McGregor). Een deel van de waterbehoefte wordt gedekt door de verzamelde nectar, maar een volk dat niet in staat wordt gesteld water te verzamelen sterft binnen een paar dagen af. Opvallend is dat een dergelijk volk de indruk wekt slachtoffer te zijn geworden van vergiftiging door een insecticide. Een hoog sterftecijfer werd ook gevonden in volken die waren afgesloten in verband met een verwachte bespuiting van het honinggevende gewas waarbij geen of onvoldoende water werd verstrekt.

Waarvoor water verder wordt gebruikt

Water wordt tevens gebruikt om suikerstroop met een suikergehalte van 50% of meer of honing te verdunnen alvorens deze gebruikt kan worden als voedsel voor het jonge broed. Cellen ontzegelde honing kunnen bij een temperatuur van 15 graden in 24 uur tijd het eigen gewicht aan water absorberen hetgeen betekent dat door ontzegelen van wintervoedsel in grote mate tegemoet wordt gekomen aan de waterbehoefte van een bijenvolk in het vroege voorjaar. Jordan is van mening dat de bekende broedexplosie in het voorjaar meer wordt beïnvloed door een ruim aanbod van water dan stuifmeel. In Israël heeft men de relatie tussen verhoogde broedaanzet en voldoende water aangetoond

BIJENSTAND „DE BIJENKORF” sinds 1897. Ruime sortering IMKERSARTIKELN en SPECIALITEITEN waaronder een KEURKOLLEKTIE-HONINGSLINGERS.

Ook in HONING zijn wij ruim gesorteerd n.l. ACACIAHONING f 5,75 p. kg, ZOMERHONING f 5,15 p. kg, HEIDEHONING f 12,— p. kg, BOEKWEITHONING f 4,85 p. kg, ROTANVLECHTBAND vanaf f 8,— per bos enz. enz.

Ons magazijn is open van 's morgens 8 tot 's avonds 9 uur van MAANDAG TOT EN MET ZATERDAG (DONDERDAG GESLOTEN). HOEVELAKENSEWEG 144 3784 WK TERSCHUUR (BIJ AMERSFOORT). Tel. 03426-1978 Postrekening nr. 2622.

door bij een aantal volken water bij het broednest te laten indruppelen. In deze volken broedde het broedoppervlak in augustus 5700 cm² tegen gemiddeld 3900 cm² bij volken die niet van water waren voorzien.

Gebrek aan water in de omgeving van de volken of het niet kunnen verzamelen van water vanwege slecht weer in het vroege voorjaar als de broedaanzet centraal staat kan oorzaak zijn van het verschil tussen sterke en zwakke volken bij aanvang van de dracht. Bijen kunnen wel enig broed verzorgen zonder stuifmeel waarbij ze hun eigen eiwit-vetlichaam aanspreken, dus putten uit opgebouwde reserves, maar zonder water kan geen broed worden groot gebracht.

Een deel van de berichten die spreken over grote bijensterfte in het voorjaar (verdwijnziekte), zouden in feite wel eens kunnen worden terug gevoerd tot een gebrek aan water omdat deze situatie aanzienlijke bijensterfte teweeg brengt. Het behoeft geen betoog dat dergelijke verzwakte volken vervolgens weinig weerstand kunnen bieden aan Nosema.

J. A. Zoet, Nieuw Vennep.

VRAAG- EN UITROEPTEKENS !!!

De afgelopen zomer van 1978 is mij iets overkomen wat mij tot het schrijven van dit artikelje heeft aangezet.

Het gaat mij in dit stukje om de spreiding van volken op de drachtgebieden, zoals b.v. in de polders en op de heide. Persoonlijk sta ik daar al een jaar of acht met ongeveer zo'n dertig á veertig volken. Dit aantal vind ik steeds tamelijk veel om de groep bij elkaar te plaatsen. De meeste beroepsimkers spreken over het bij elkaar plaatsen van tien á twintig volken. Nu begrijp ik best dat we over twintig á dertig volken van mening kunnen verschillen, maar als het gaat om **honderd tot honderdvijftig** volken!! direct naast elkaar, dan heb ik de nodige vraagtekens?? Welnu, dit laatste is mij de afgelopen zomer overkomen.

Ik beweer dus niet dat men dit gedaan heeft uit moedwil of zoiets maar wel uit onkunde! Na bezwaren van mijn kant aan de reisleader van de betreffende afdeling kreeg ik te horen dat men mijn bezwaren (o.a. veel te veel bijen binnen eenzelfde vliegbereik) niet zo zag. De polder was groot genoeg m.a.w. waar maakte ik mij druk over!!

Ik heb echt niet de gedachte gehad dat men de volken van de afdeling die dicht naast mijn volken (duidelijk aangegeven) geplaatst waren, weg zou halen. De opzet is en was een herhaling een volgend seizoen te voorkomen. Reactie van de reisleader: Ach die paar volken

van u, ruimte genoeg! Gevolg: Tijdens de spaarzame vliegdagen, een wolk van vliegbijen in hetzelfde vliegbereik. Terwijl de dracht in o.a. Oostelijk Flevoland op de distels door de groei van de bomen en struiken en door het maaien van de grasvelden lang niet zo massaal is als enige jaren geleden.

Een bijkomstigheid, de boer die daar voor mijn kasten moest maaien heb ik een bijensluis geleend aangezien de man anders niet voorbij mijn kasten durfde rijden, laat staan voorbij ± 100 à 150 kasten. Tevens heb ik nog contact gezocht met de toezichthoudende imkers dhr. van 't Land en de dhr. Veringa. Ondanks alle moeite die zij zich ieder jaar getroosten om de volken goed gespreid te plaatsen komen bovengenoemde feiten ieder jaar weer voor.

De hr. van 't Land verzekerde mij dat dit niet volgens de spelregels was. Op mijn vraag wat hieraan te doen was, antwoordde hij mij tot mijn verbazing: Jammer genoeg niet veel, de desbetreffende imkers worden het volgend seizoen wel in de gaten gehouden. Meer kan ik er niet aan doen!

Betekent dit dat deze toezichthoudende imkers geen enkele rechtsbevoegdheid hebben en eventuele uitwassen niet kunnen of mogen corrigeren? Worden standplaatsen al een jaar van tevoren aangewezen? De desbetreffende afd. claimt n.l. al voor het komende seizoen deze standplaats. M.a.w. blijf uit de buurt of accepteer de aanwezigheid van weer veel te veel volken op één plaats!

Waarom geen spreiding van minstens een vijftal kilometers om het vliegbereik van de bijen onderling te vergroten! Tevens werd mij terloops verweten alleen te reizen en niet in afdelingsverband. Heeft dat iets met deze zaak te maken? Is iemand daardoor niet sociaal voelend?

U ziet vraag- en uitroepstekens genoeg. Zijn deze vraag- en uitroepstekens het komende seizoen te voorkomen of ben ik inderdaad in deze te **kinderachtig** en te veel beducht voor mijn **eigen opbrengst?** . . . en die van **een ander!**

Dezelfde problemen heb ik de afgelopen zomer eveneens uit de mond van meerdere imkers op de heide gehoord. Vijfhonderd à zeventhonderd volken in elkaars nabijheid op het schietkamp van Oldebroek (de Dellen) was heel gewoon. Is het staangeld voor de diverse instanties zo belangrijk dat men nergens meer op let?

Iedere imker, imkerend als hobbyist of uit bijverdienste heeft recht op een standplaats, maar met elkaar moeten er toch bepaalde spelregels te maken zijn die door de desbetreffende instanties gehanteerd kunnen worden.

Q. C. Barendse.

Onderwijs - Voorlichting en Demonstratie

HET LIEP STORM OP DE HONINGDAG IN WAGENINGEN

20 januari 1979. Eindelijk was het dan zo ver. Het begin van de opleiding en begeleiding van aspiranthoningkeurmeester(essen). Ondanks de slechte weersomstandigheden waren zo'n 80 geïnteresseerden naar het Bijenhuis gekomen, en moesten nog 15 imkers afbellen omdat het weer te slecht was. De voorzitter van de commissies Onderwijs en Honing sprak een inleidend woord waarbij hij de groeiende belangstelling voor Honing, en het tekort aan deskundigen voor het keuren van honing op keuringen, markten, tentoonstellingen en show's constateerde.

drs. B. Kerkvliet van de Keuringsdienst v. Waren te Haarlem hield daarna een duidelijk betoog over wat de Keuringsdienst zoal in de praktijk tegenkomt. Daarbij gaf hij vele tips over honing en aan welke voorschriften de imker moet voldoen bij het slingeren van honing enz. Ir. J. J. Pettinga haakte daarop in met het nieuwe Honingbesluit in de E.E.G. wat zojuist in de Ned. Staatscourant was gepubliceerd en op 1 april van dit jaar in de E.E.G. van kracht zal worden. Uitvoerig ging hij in op de wijzigingen t.a.z. van het oude Honingbesluit. (Op de wijzigingen komen wij nog nader terug). De heer J. Duyvetter van het consulentschap vertelde over de refractometer, wat je er wel en niet mee moet doen, en demonstreerde dit 's middags aan de aanwezigen en liet ze zelf kijken en meten. De voorzitter gaf daarna als slot van het morgenprogramma nog een beknopte toelichting op de in gebruik zijnde keuringsrapporten.

's Middags was iedereen zelf bezig

In de middag konden de aanwezigen zelf honing keuren en proeven, vragen stellen, dia's kijken, honingverpakking en etiketten beoordelen, en met de refractometer werken. De heren Pettinga, Krabbenborg, Duyvetter en Hensels hadden hier de handen vol aan. Vele vragen werden ook gesteld over de verdere opleiding en begeleiding der aspirant-honingkeurmeesters. Zij die verder willen gaan gaan een keuringsstage lopen waarbij zij als aspirant-keurmeester(es) worden ingezet op diverse keurin-

gen in de komende 2 jaar. Zij leren daar het praktische keuren en het geheel wordt dan afgesloten met een examentest in het keuren van honing en als afsluiting nog een halve dag theorie. Zij die doorgaan hiermede ontvangen t.z.t. een schema van het stageprogramma, een literatuurlijst over honing, en een exemplaar van het huidige keuringsreglement. Inmiddels hebben zich reeds 60 personen voor deelname opgegeven. Onze algemeen voorzitter de heer J. J. Speelziek sloot deze bijzonder geslaagde dag.

C.P.

BESTUIVINGSREGELING 1979 VRIJWEL ONGEWIJZIGD VASTGESTELD

Op 5 februari j.l. is de contactcommissie Tuinbouw-Bijenteelt bijeen geweest teneinde de Bestuivingsregeling 1979 te bespreken en voor te bereiden. Voor 1979 zijn dezelfde bestuivingsGELDEN vastgesteld als voor 1978. De voorwaarden en condities zijn op enkele punten nader gepreciseerd en omschreven. Elk afdelingssecretariaat zal gelijktijdig met de jaarstukken voor de Alg. Vergadering op 31 maart a.s. een exemplaar toegezonden krijgen van de algemene voorwaarden van de Bestuivingsregeling 1979, als ook een exemplaar van de modelovereenkomst te gebruiken tussen fruittelers en imkers. Meerdere exemplaren hiervan zijn bij het Bijenhuis verkrijgbaar.

Tevens werd in de commissie nog gesproken over het bacterievuur bij peren wat de laatste jaren weer in toenemende mate de kop opsteekt. Bijen zouden een rol kunnen spelen bij het overbrengen van deze ziekte.

WAAR BIJENVOLKEN OPGEVEN VOOR PLAATSING:

Afdelingen of individuele imkers die volken bij het fruit willen plaatsen kunnen dit opgeven tot uiterlijk 10 april a.s. bij de afdeling Bunnik-Houten van onze Vereniging, Achterdijk 22, Bunnik, tel. 03405-1305, waar ook nadere inlichtingen verkrijgbaar zijn. Opgave zoveel mogelijk schriftelijk.

C.P.

Op het zilveren wapenschild uit 1758 van het St. Ambrosius-bijenhoudersgilde te Made bij Geertruidenberg (opgericht in 1713) staat te lezen:

„Ghij Koninge van 't Gilde
Door Prys tot Eer verheve
Laat Bilkheid en trouw
Bij U regering leve.
De Byen arbeid moet u volk
Te voorbeeld strecken.
En 't is wets om haar daartoe
Steeds op te wekken.”

Dit gilde bezit namelijk veel bijenkorven, die een aardige bate aan de kas opleveren.

Aldus L. van Giersbergen in zijn „Beschouwingen betreffende de Bijenteelt in de Provincie Noordbrabant”, Tilburg 1927.

KASTTELEERS ZIJN REPUBLIKEINEN!

Eens bracht een zeker imker een bezoek aan een Arabischen bijenstand, waar een Arabier hem rondleidde tussen tal van korven en hem opmerkelijk maakte op den mooien wasbouw zijner bijen. Toen hem werd gevraagd, waarom hij ook niet, evenals zijn Westersche vrienden, overging tot de moderne vinding en teeltwijze, antwoordde de fanatieke Arabier:

„Gij zijt een tovenaer, gij dwingt de bijen te werken, zooals gij wilt, gij dwingt ze hunne raten te bouwen, neemt den honing weg, zonder de was te beschadigen. Dit is, omdat gij allen Republikeinen zijt en het u gelukt met behulp van den boozen geest; maar op den laatsten dag zullen alle bijen komen en getuigen tegen u, omdat gij hen gedwongen hebt, in strijd met de inzichten van hunnen Schepper te werken.”

(F. C. M. A. Julien Jr. „De Bijenjager, een blik in het imkersbedrijf onder oude volken” (slot); in „Katholieke Illustratie”, 1926, p. 571).

IMKERSAGENDA

IMKERSAGENDA

31 maart	Algemene Vergadering van onze Vereniging I.A.C. gebouw te Wageningen, aanvang 10.30 uur.
31 maart	Bijenmarkt Etten-Leur.
7 april	Voorjaarsbijenmarkt Zenderen, achter Hotel 't Loar.
7 april	Boxtel
13 april	
(Goede Vrijdag)	Bijenmarkt Emmen
14 april	Voorjaarsbijenmarkt Driebergen, achter de van Heemstraschool
	Bijenmarkt Kesteren
21 april	Voorjaarsbijenmarkt Dordrecht
29 april	Bijenmarkt Deurne
30 april	
(Koninginnedag)	Bijenmarkt Groenlo bij hotel Meyer
19 mei	Honing- en bijenmarkt Purmerend, bij het veilinggebouw
2 juni	Drachten
9 juni	Milieu- en bijenmarkt Leiden
9 juni	Bijenmarkt Haren-Paterswolde
23 juni	Bijenmarkt IJsselstein
1 juli	Bijenmarkt Goes
4 juli	Bijenmarkt Steenwijk
17 juli	Zwermbijenmarkt Veenendaal
4 augustus	Bijenmarkt Epe
1 september	Bijenmarkt Stadskanaal
1 september	Bijenmarkt Rotterdam
8 september	Bijenmarkt Bussum
15 september	Bijenmarkt Ugchelen
22 september	Heidehoning- en Bijenmarkt Eerbeek

OVERIGE EVENEMENTEN

2, 3, 4 april	Symposium onder auspiciën van Apimondia over het bestuiven van kultuurgewassen te Avignon, Frankrijk
14 t/m 20 sept.	27ste Internationale Bijenteeltcongres Apimondia te Athene. Kosten van deelname 90 U.S. dollar, begeleiders 55 U.S. dollar

Verkoopadressen

Depot afd. Assen

J. H. Lubbers, Bosstraat 66, 9401 PV ASSEN, tel. 05920-17162.

Depôt H. Troost:

Rollecaterweg 13, Nieuwleusen tel. 05296-1580.

Depôt G. J. L. ten Cate:

Verzetstraat 60, Vriezenveen, tel. 05499-3040.

Depôt Enschede:

H. H. Schutte, Sportlaan 22, Enschede tel. 053-318165, afhaken; Vrijdags van 18.00 uur t/m 19.00 uur.

Depôt Reggedal:

H. J. Haanenpen, de Hogenkamp 2, Goor, tel. 05470-5576.

Depôt afd. Gorsseil e.o.:

G. J. Lensink, Deventerweg 7, Gorsseil, tel. 05759-1283.

Depôt Achterhoek:

B. Meijerman, Dwardsdijk 6, Halle, tel. 05736-479.

Depôt afd. Epe:

Coöp. Novaco (Welkoop) Paasvuurweg 7, Epe, tel. 05780-2317.

Depôt West Betuwe:

J. M. W. v. Aalst, Walgtsestr. 31 Varik, tel. 03445-1369. Open Zat. 14.00 t/m 16.00 u. en na tel. afspraak.

Depôt afd. Bunnik-Houten:

B. Th. Barten, Koningslaan 23 Bunnik, tel. 03405-1742.

Depot Nunspeet

Th. G. Veenstra, Schaeplanlaan 47, Nunspeet, tel. 03412-4037.

Depôt Boerenbond-Nearboach-Hees:

St. Agnetenweg 63, Nijmegen.

Depôt H. S. Homburg Velserdulweg

165 IJmuiden:

Tel. 02550-21530, dagelijks van 13.00-16.00 u. en na tel. afspraak.

Depôt "Prommelsluis" afd. Schouwen-

Duiveland:

C. L. v. d. Wekken, Provincialeweg 5, 4321 SM Kerkwerf, tel. 01110-4821.

Depôt Noord & Zuid Beveland:

C. Smits, Steenweg 23, Schoren, tel. 01102-1427.

AFDELINGSNIEUWS

AFDELING DE Wouden E.O.

De afdeling kwam op 11 januari in een feestelijke vergadering bijeen opdat het H.B.lid de Hr. van Hul de zilveren verenigingsspel kon uitreiken aan een vijftal verdienstelijke leden t.w. de HH. A. de Bruin, Surhuisterveen; A. v.d. Bosch, Wijnjewoude; Tj. Bosma, Allerstoog Bakkeveen; I. de Jong, Oostermeer en J. Peenstra, Akkrum. Met een persoonlijk woord voor ieder reikt de Hr. van Hul de onderscheidingen uit hetgeen kennelijk zeer op prijs wordt gesteld. Daarna vertoont de Hr. P. Ronhaar twee kleurenfilms t.w. „De honingbij” en „Het dier in de winter”. De vergadering was, ondanks de zeer slechte weersgesteldheid, goed bezocht.

AFDELING GRONINGEN

De vergadering moest als gevolg van het slechte weer worden uitgesteld tot 13 februari. Om de vroeg bloeiende drachtplanten wat nader te leren kennen houden we op 10 mei een excursie. Samenkomen om 19.00 uur bij P. Kamstra. De voorjaarsmanifestatie „Zon in 't Groen” wordt gehouden van 8 t/m 13 maart in de Martinihal in Groningen. We hopen op onze stand weer reclame te maken voor onze mooie hobby. Momenteel is het bestuur in onderhandeling met de gemeente Groningen om toestemming te krijgen voor een bijentuin in het Stadspark. Om wat inspiratie op te doen omtrent zo'n bijentuin organiseren wij op 28 april een excursie naar de bijentuin van de afd. Assen.

AFDELING GORSSEL

Gezien de weersomstandigheden op 11 jan. j.l. was de zaal Stegeman in Laren (Gld.) goed bezet. De Hr. J. Duijvetter, medewerker van de RBC hield een praatje over bijen, drachtplanten en bijenziekten. Het woord werd ondersteund door een groot aantal dia's. De inleider heeft vooral de aandacht willen vestigen op het voldoende voorhanden zijn van stuifmeel. Het reizen in het voorjaar naar de wilgen ziet hij als uitermate belangrijk. Hij meende de aanwezigen te moeten wijzen op de vermoedelijk geringe hoeveelheid wintervoer op dit moment. Er is bij veel volken na de heidedracht veel broed aangezet en dit heeft veel suiker gekost. „Begint bij wijze van spreken morgen al met het maken van borstplaat” hield hij zijn toehoorders voor. De avond was georganiseerd door de afd. Laren, Almen-Harfsen, Eefde-Warnsveld, Gorssel, Colmschate en Diepenveen.

AFDELING ZUID-OOSTHOEK

Bovengenoemde afdeling is opgericht in januari 1979 en de eerste vergadering vond plaats op 15 januari j.l. Deze nieuwe afdeling is bedoeld voor de regio Simpelveld Bochoitz en Vaals in Limburg. Vandaar de naam Zuid-Oosthoek. Wij zijn buiten onze verwachting gestart met 6 leden en 6 donateurs. Het bestuur is als volgt samengesteld: Voorz. Hr. J. Grooten; Secr. Hr. M. Herbergs; Penningm. Mevr. E. Grooten-Kleicker; Commissaris Hr. H. Hassert.

Op onze eerste vergadering is o.a. besloten het materiaal gezamenlijk te bestellen, 't bijstaan van jonge imkers door gevorderden, 't samenkomen van de leden op verschillende bijenstanden het gehele jaar door en 't beter verkennen van de drachtgebieden in onze streek. Wij hopen dat deze nieuwe afdeling in onze regio vruchten zal afwerpen en verder zal uitgroeien.

M. Herbergs,
Sougnezstr. 14, 6369 EJ Simpelveld, secr.

AFD. ASSEN

Op 27 november 1978 heeft de afd. Assen haar jaarvergadering gehouden onder voorzitterschap van dhr. J. A. van Ee.

Uit de jaarverslagen van de sekretaris en penningmeester bleek 1978 na een voorjaar met grote sterfte onder de bijenvolken door de Nozema, (dank zij een goede koolzaad en heidedracht) een bevredigend jaar. Mede door het organiseren van de bijenkursussen nam het ledental met 14 leden toe en telt de Afdeling momenteel 132 leden.

Op 10 juni j.l. ontving de Afdeling een 50-tal van onze Duitse-Imker collega's uit Leer (Dld.). Uit het verslag van dhr. O. de Meijer, werd na een gezellig ontvangst en bezichtiging van de bijenmarkt te Paterswolde, een rondrit door een deel van Drenthe, een bezoek aan het Museum-dorp Orvelte, en het Openlucht museum te Schoonoord, deze zeer geslaagde dag besloten. Een woord van dank aan de commissieleden van ontvangst is hier zeker op zijn plaats. Op het verzoek om in 1981 bij hun 75-jarig bestaan een 2-daags tegenbezoek te brengen werd in principe daartoe besloten.

De voorz. en H.B. lid dhr. J. A. v. Ee bracht verslag uit van het nozema onderzoek in samenwerking met dhr. R. H. Geskes in Drenthe en Groningen. Hierbij bleek uit de terug ontvangen formulieren dat in Drenthe $\pm 30\%$ en in de Prov. Groningen $\pm 33\%$ van de bijenvolken verloren zijn gegaan.

Besloten werd voor het winterprogramma nog een dia-avond en praatavond te organiseren en een avond aan het microscopisch onderzoek te wijden, terwijl weer 2 bijenkursussen één voor Gevorderden en één voor Beginners zullen worden gehouden.

Met een woord van dank voor de bevredigende opkomst niet tegenstaande de slechte wegen en weersomstandigheden werd de vergadering besloten.

J. H. Lubbers sekr.

IN MEMORIAM

Op 6 september 1978 is op 68-jarige leeftijd overleden, de heer

HERMAN KEMPERINK

In de nog korte periode dat wij hem leerden kennen werd hij een zeer gewaardeerde imkervriend.

Wij wensen zijn vrouw en kinderen sterkte en kracht toe om het zware verlies te dragen.

Hij ruste in vrede.

Bestuur en leden
„REGGEDAL”.

Op 27 januari j.l. overleed plotseling op 70-jarige leeftijd ons bestuurslid de heer

S. J. PRIEMIS

Meer dan 30 jaar diende hij onze afdeling als penningmeester, daarna is hij tot zijn overlijden bestuurslid gebleven.

Onze oprechte gevoelens van deelneming gaan uit naar zijn echtgenote en kinderen.

Bestuur en leden van afdeling
Schouwen-Duiveland

Het bericht van het plotselinge overlijden van onze secretaris, de heer P. Bood, heeft ons diep getroffen. In hem hebben wij een vriend verloren die wij ons nog lang zal blijven herinneren.

Wij allen wensen zijn nabestaanden en vrienden kracht toe bij het verwerken van het verlies van deze unieke persoonlijkheid.

Afdeling KENNIF „LAND.”

Geld is vaak niet het enige probleem.

Wij helpen.

Geld werpt vragen op.
Vragen over sparen, lenen, beleggen,
hypotheken...

De ABN is ervoor om die vragen
te beantwoorden. Om u te adviseren.
Over geld net zo goed als over
verzekeringen en vakanties. Vragen
staat vrij bij de ABN. Komt u daarom
eens praten.

ABN Bank

ZADEN VAN DRACHTPLANTEN ZIJN ER WEER!

14 soorten hebben wij voor U in voorraad, in
pakjes van 25 gr., 150 gr. en 250 gr. alsook per kg.
(zie prijslijst voor verdere informatie)

SPECIALE AANBIEDING VOOR MAART:

ZAADMENGSEL VAN DRACHTPLANTEN
samengesteld uit meer dan 15 soorten verpakt
per 100 gr. à f 4,75 nu voor f 3,75

BIJENHUIS-WAGENINGEN

GEOPEND iedere werkdag van 8.00 — 12.00 uur en van 13.30 — 17.00 uur.
's-Zaterdags van 9.00 — 12.30 uur.

GRINWEG 273
Algemene Bank Nederland Wageningen
rekeningnr. 53.90.42.900

Postgiro 823276
(Bijenhuis)
Telefoon 08370 - 1 28 63